

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2019-2020

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Markéta Mikulová

**Porovnání výkonu trestu odsouzených ve specializovaném
a standardním oddělení věznice Nové Sedlo**

Praha 2020

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Miloslav Jůzl Ph.D

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2019-2020

BACHELOR THESIS

Markéta Mikulová

**Comparison of the execution of sentences of convicts in
specialized and standard department jail in Nové sedlo**

Prague 2020

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. PhDr. Miloslav Jůzl Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Děkuji Doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi Ph.D za vedení mé práce. Velké poděkování patří speciálnímu pedagogovi ze specializovaného oddělení věznice nové sedlo Petru Roubíčkovi za čas, který mi ve věznici věnoval, Bc. Slavoji Skleničkovi za konzultace a Miroslavě Mikulové za korekturu.

Anotace

Práce pojednává o specializovaném oddělení a standardním oddělení ve věznici Nové Sedlo. Cílem práce je porovnání rozdílů ve standardním výkonu trestu a ve specializovaném oddělení a také vlivu zacházení s odsouzenými ve specializovaném oddělení a standardním výkonu trestu. V teoretické části je charakterizována věznice Nové Sedlo. Dále jsou popsány obě oddělení jejich programy a veškeré aktivity, kterých se během pobytu odsouzení účastní. Praktická část se zaměřuje na popis pozorování ve věznici Nové Sedlo. Nechybí důkladný popis rozdílů běžného každodenního života vězňů. V závěru se nachází rozbor a porovnání zacházení s odsouzenými podle vnitřních přepisů a programů věznice.

Klíčová slova

Věznice, specializované oddělení, standardní oddělení, závislost na návykových látkách, aktivity, program zacházení, manuál.

Annotation

This bachelor's thesis deals with a specialized department and a standard department in a jail in Nové Sedlo. The primary aim of the bachelor thesis is to compare the difference between execution standard and the impact on treatment of inmates in the specialized department and imprisonment. In the theoretical part of the thesis there is a description of the jail in Nové Sedlo. Further there are described both departments and programs and all activities that inmates take part in during their sentences. The practical part of the bachelor thesis is focused on the description of the observation in the jail in Nové Sedlo. There is a thorough description of the difference in daily life of inmates. In the conclusion there is of course an analysis and comparison of the treatment with inmates according to the internal documents and the prison program

Keywords

Jail, specialized department, standard department, substance abuse, activities, treatment program, manual.

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VĚZNICE NOVÉ SEDLO.....	11
2 ZÁVISLOST A DROGY	13
3 ZNAKY ZÁVISLOSTI.....	15
3.1 Silná touha nebo pocit puzení užívat látku (craving, bažení)	15
3.2 Zhoršené sebeovládání.....	16
3.3 Somatický (tělesný) odvykací stav	17
3.4 Růst tolerance	18
3.5 Zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů	19
3.6 Pokračování v užívání přes jasný důkaz škodlivých následků.....	19
4 PORUCHY DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ, KTERÉ NÁVYKOVÉ LÁTKY PŮSOBÍ	20
5 CHARAKTERISTIKA SPECIALIZOVANÉHO ODDĚLENÍ.....	22
5.1 Terapeutická komunita.....	24
6 MANUÁL SPECIALIZOVANÉHO ODDĚLENÍ	25
6.1 Poslání, hlavní a dílčí cíle terapeutického programu a způsob naplňování	25
6.2 Formy a metody odborného zacházení, aktivity terapeutického programu, aktivity v návaznosti na cíle programu.....	26
6.3 Cílové skupiny a kontraindikace	29
6.4 Poskytování informací odsouzeným.....	30
6.5 Vstupní posouzení odsouzeného	30
6.6 Seznámení s cíli a formami zacházení a pravidly terapeutického programu	30
6.7 Stanovení individuálního plánu.....	31
6.8 Kontrakt	32
6.9 Stanovení garanta	32
6.10 Motivační systém.....	32
6.11 Terapeutické fáze.....	34
6.12 Systém hodnocení účinnosti TP	37
6.13 Podmínky pro vyřazení	38

6.14	Podmínky pro znovupřijetí.....	39
6.15	Komunikace odsouzených s personálem	39
6.16	Specifická data o odsouzených.....	40
7	AKTIVITY PROGRAMU ZACHÁZENÍ PRO SPECIALIZOVANÉ ODDĚLNÍ.....	41
8	CHAREKTERISTIKA STANDARDNÍHO ODDĚLENÍ.....	44
9	PROGRAM ZÁCHÁZENÍ STANDARDNÍHO ODDĚLENÍ.....	45
9.1	Vzdělávací aktivity	46
9.2	Pracovní aktivity.....	48
9.3	Speciálně výchovné aktivity.....	50
9.4	Volnočasové a zájmové aktivity.....	52
9.5	Oblast utváření vnějších vztahů.....	54
	PRAKTICKÁ ČÁST	57
10	VÝZKUMNÉ METODY	57
10.1	Pozorování.....	57
10.2	Rozhovor.....	57
11	POZOROVÁNÍ VE SPECIALIZOVÁNEM ODDĚLENÍ.....	59
11.1	Rozhovor odouzený A	62
11.2	Rozhovor odosuzený B.....	64
12	POZOROVÁNÍ VE STANDARDNÍM ODDĚLENÍ.....	68
12.1	Rozhovor s odsouzeným C.....	70
12.2	Rozhovor s odsouzeným D	72
13	POROVNÁNÍ	75
	ZÁVĚR	78
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	80
	SEZNAM ZKRATEK.....	83

ÚVOD

Cílem práce je porovnání rozdílů ve standardním výkonu trestu a ve specializovaném oddílu. Porovnání vlivu zacházení s odsouzenými ve specializovaném oddělení a standardním výkonu trestu.

Závislost na návykových látkách je palčivým problémem naší společnosti. Věk, kdy se jedinec setká poprvé s drogou, stále klesá. Dnes je experimentování s návykovými látkami běžné již na základních školách a některé osoby provází od té doby až do dospělosti. Ve chvíli, kdy jedinec propadne závislosti, přichází mnoho dalších problémů. Každodenní rutinou pro narkomany je shánění financí na drogy, to je často spojeno s kriminální činností, jako jsou krádeže, podvody, přepadení či prostituce. Všechny tyto skutky jsou většinou přímou cestou do vězení.

Jedinec závislý na návykových látkách, kterému je odňata svoboda, přichází do prostředí, kde nemá přístup k droze, bez které už jeho tělo často nedokáže fungovat. Po odeznění abstinčních příznaků, které jsou většinou ve vazbě, má odsouzený možnost svůj trest vykonat ve standardním oddělení nebo ve specializovaném oddělení.

Právě porovnáním těchto dvou oddělení se tato práce zabývá. Konkrétně se jedná o standardní oddělení a specializované oddělení ve věznici Nové Sedlo. Cílem práce je porovnání rozdílů ve standardním výkonu trestu a ve specializovaném oddělení a také vlivu zacházení s odsouzenými ve specializovaném oddělení a standardním výkonu trestu. V teoretické části bude popsána samotná věznice, stručná historie, financování, počet zaměstnanců a vedení věznice.

První velkou kapitolou teoretické části je charakteristika specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chováním, způsobenou užíváním návykových látek. Podkapitoly se budou zabývat vysvětlením, co je porucha osobnosti, chování a co je závislost na návykových látkách. V práci se důkladně popíše terapeuticko-výchovný program oddělení a také veškeré aktivity podporující nápravu vězňů.

Druhou velkou kapitolou je charakteristika standardního oddělení a popis programu. V podkapitolách budou taktéž vysvětleny aktivity pracovní, zájmové a terapeutické, kterých se během pobytu odsouzení účastní.

V Praktické části bude podrobný popis pozorování běžných dní odsouzených jak ze specializovaného, tak ze standardního oddělení.

Dále se v praktické části bude nacházet rozhovor se dvěma odsouzenými ze specializovaného oddělení a se dvěma ze standardního oddělení. Porovnání rozdílů jednotlivých oddělení, které budou čerpány z vnitřních dokumentů věznice, programů obou oddělení a také z vlastního pozorování ve věznici.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VĚZNICE NOVÉ SEDLO

Věznice se nachází v Novém Sedle v Ústeckém kraji. Toto zařízení bylo založeno v objektu státního statku roku 1958 jako pobočka - nápravně pracovní tábor "R Rovnost" - ústředního tábora Vykmanov na Jáchymovsku. Podobných táborů v této oblasti bylo více například Drahonice, ve kterých je v současnosti věznice pro ženy. Nové Sedlo bylo pro vybudování pracovního tábora vybráno záměrně, v rámci pomoci rozvoje místního zemědělství. Odsouzení se starali především o produkci obilovin, řepy a chmele. V areálu státního statku bylo nutno provést velké změny, aby prostory vyhovovaly podmínkám pro výkon trestu. V začátcích odsouzení přebývali ve čtyřech přízemních dřevěných ubikacích, původně určených pro sezónní česače chmele. Chyběla kuchyně, strava se dovážela z okolích statků. Chybělo i další pracovní zázemí. Maringotka se stala strážnicí, eskorty se prováděly na přívěsech traktorů a často i pěšky. Objekty a celý areál byly v dezolátním stavu, po ubikacích pobíhali hlodavci a byla tam zima, voda byla hygienicky závadná, v okolí byl buď neustále prach, anebo naopak bahno. Po zrušení Vykmanova se Nové sedlo 1. 1. 1963 stalo samostatnou jednotkou. Ke přejmenování na nápravně výchovný ústav SNV MV došlo v roce 1965 a poté v roce 1969 přešel do správy MS a od roku 1993 nese současný název. Podle novely zákona o výkonu trestu odnětí svobody od 1. 1. 1994 byla věznice profilována jako typ s ostrahou a bylo zřízeno oddělení s dozorem. Průměrná délka trestu se pohybovala okolo dvou a půl let. Celková kapacita byla 445 míst. Oddělení typu s dozorem mělo k dispozici 112 lůžek. Oddělení typu s ostrahou disponovalo 305 místy a 28 míst bylo určeno pro nástupní oddělení, kam byli přiděleni noví odsouzení. Zde pobývali nezbytně dlouhou dobu, aby se seznámili s chodem věznice a mohla být provedena vyšetření a pohovory se specialisty.¹ V následujících letech prošla věznice mnoha rekonstrukcemi a organizačními změnami. Od roku 2005 byla profilována jako věznice s dozorem a oddělením specializovaným pro výkon trestu odsouzených s poruchou

¹ Historie [online]. [cit. 30. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/informacni-servis/historie/>

osobnosti a chování způsobenou užíváním psychotropních látek. Od 1.10.2017 je Věznice Nové Sedlo profilována jako věznice s ostrahou a specializovaným oddělením pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek. Věznice je členěna na oddělení s ostrahou s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení pro odsouzené muže. Celková kapacita Věznice Nové Sedlo je v současné době 479 odsouzených.²

² *Základní informace* [online]. [cit. 30. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/onas/zakladni-informace/>

2 ZÁVISLOST A DROGY

Droga je obecně látka přírodního původu užívaná k léčbě. Látka, která působí na psychiku člověka. Mění prožívání, náladu, vnímání a vyvolává závislost. Drogy se dají dělit podle mnoha kritérií, jestli jsou přijímány společností a jsou legální, nebo nejsou, tudíž jsou nelegální. Podle míry rizika jsou drogy měkké, lehké, které mají malou míru rizika, naopak jsou drogy tvrdé, těžké, které mají neakceptovatelnou míru rizika. Drogy se také dělí podle účinku na opiáty, stimulační, halucinogenní, konopí a jeho produkty, těkavé látky, tabák a alkohol.

Závislost je nezvladatelná touha po opakovaném užívání drogy. Osoba má tendenci ke zvyšování dávek a abstinenční syndrom. Závislost jako nemoc se dělí na tělesnou a psychickou závislost.³ Definice závislosti podle Mezinárodní klasifikace nemocí: syndrom závislosti je skupina fyziologických behaviorálních a kognitivních fenoménů, kdy užívání látek u jedince má přednost před jednáním, kterého si kdysi více cenil. Charakteristikou pro syndrom závislosti je touha brát psychoaktivní látky, které nemusí být na předpis např. alkohol nebo tabák. Návrat k užívání látky po období abstinence vede k rychlejšímu znovuobnovení rysů syndromu závislosti.

Diagnóza závislosti se obvykle stanovuje, jestliže během jednoho roku dojde ke třem nebo více z následujících jevů:

1. Silná touha užívat látku
2. Potíže v sebeovládání při užívání látky (Začátek a ukončení závislosti nebo množství užívané látky).
3. Tělesný odvykací stav (Látka se užívá s úmyslem zmenšit příznaky vyvolané předchozím užíváním. Každá látka vyvolává typický odvykací stav. Když dochází k odvykacímu stavu, někdy se používají příbuzné látky s podobnými účinky).
4. Průkaz tolerance k účinku látky (Tolerance jedince na dávku se zvyšuje, proto jedinec musí dávku navýšit, aby dosáhl stejného stavu).

³ STIBUREK, M., *Drogy ze všech stran*. Praha: Filia, 1995. ISBN 80-901966-1-6. s. 39

5. Postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů (Jedinci zabere stále více času, shánění a užívání látky a následné zotavování, proto zanedbává ostatní aktivity).
6. Pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků (Jedinec závislý na alkoholu i po poškození jater z nadměrného užívání nepřestává pít).

Syndrom závislosti je vždy pro určitou látku nebo třídu látek např. závislost na alkoholu, závislost na opioidech (heroin), závislost na kanabioidech (marihuana), závislost na sedativech nebo na hypnoticích, závislost na tabáku. V současné době se stále více rozmáhá závislost na práci, mobilních zařízeních a sociálních sítích. Ovšem tyto závislosti nejsou závislostí v pravém slova smyslu. Nelze však popřít jejich dopad na jedince.⁴

⁴ NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6. s. 9-10

3 ZNAKY ZÁVISLOSTI

3.1 SILNÁ TOUHA NEBO POCIT PUZENÍ UŽÍVAT LÁTKU (CRAVING, BAŽENÍ)

Komise odborníků Světové zdravotnické organizace se v roce 1955 shodlo na definici bažení jako touhy pociťovat účinky psychoaktivní látky, s níž má osoba zkušenost. Izbell zhruba ve stejné době navrhl odlišovat tělesné a psychické bažení. Mnohem později se zjistilo, že bažení tělesné vzniká při odeznívání účinků látky nebo bezprostředně po něm. Psychické bažení se objevuje i po delší abstinenci.

Objektivní projevy při psychickém bažení

- Nálezy týkající se aktivace určitých částí mozku např. limbický systém, amygdala nebo mozeček.
- Oslabení paměti.
- prodlužování reakčního času – zhoršení postřehu.
- Abnormální nález na elektroretinogramu.
- Zvýšená tepová frekvence.
- Snížení kožního galvanického odporu – zvýšení aktivity potních žláz, snížení kožní teploty.
- Vyšší slinění (závislost na alkoholu).

Některé z uvedených změn se překrývají s příznaky stresu. Bažení zhoršuje kognitivní funkce a schopnost správně se rozhodovat. Obvykle zvyšuje riziko recidivy. Rohsenow a Monti poznamenávají, že tomu nemusí vždy tak být. Za určitých okolností může bažení vézt k větší opatrnosti a budoucímu vyhýbání se nebezpečným situacím. Mozková centra, která se aktivují při psychickém bažení, jsou hlavně centra související s emocemi a pamětí.

Tělesné bažení se projevuje při nebo po odeznívání intoxikace návykovou látkou. U závislých na kokainu se toto projevuje útlumem aktivity řady mozkových center.

Další tělesné projevy závisí na druhu látky. Jiné projevy jsou používání alkoholu, nikotinu nebo marihuany.⁵

3.2 ZHORŠENÉ SEBEVLÁDÁNÍ

Tento znak úzce souvisí s předchozím, ovšem není totožný. Zhoršené sebevládání se může projevit ve vztahu k návykové látce, i když jedinec si bažení plně neuvědomuje. Na druhou stranu jedinec, který pociťuje silné bažení, může mít zachované sebevládání. Špatné sebevládání bez předešlého bažení se projevuje v následujících okolnostech:

1. Jedinec si špatně uvědomuje sám sebe a své emoce. V tomto případě je logické, naučit se lépe vnímat své tělo, psychiku a emoce, k nimž má bažení blízko. Využívá se psychoterapie, relaxační a meditační techniky.
2. Malé sebeuvědomění souvisí i s nadměrnou únavou a dlouhodobým vyčerpáním. V takovém případě je vhodná změna životního stylu.
3. Zhoršit sebeuvědomění a oslabit sebevládání může i jiná látka, než na které je jedinec závislý.
4. Nejčastějším důvodem špatného vnímání cravingu a nedostatečného sebevládání je to, že k recidivě dojde rychle a automaticky ve vysoce rizikovém prostředí. Je to místo, které měl jedinec spojené s návykovým chováním, proto i zde je důležitá změna životního stylu, často i přátel.
5. Někteří jedinci mají sklon bažení popírat a potlačovat. Vzniká úzkost, která bažení ještě zesílí a oslabí sebevládání.

Bažení je příznakem subjektivním, kdežto zhoršení sebevládání se jasně týká chování.

⁵ NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6. s. 11-13

Bažení a sebeovládání

1. Možnost: spouštěč (rizikové prostředí) - vyvolává bažení, a to zhoršuje sebeovládání
2. Možnost: spouštěč (rizikové prostředí) - vyvolává bažení, to je zvládnuto. Jedinec se poučí ze zkušenosti a začne se vyhýbat spouštěčům. Sebeovládání se tak zlepšuje.
3. Možnost: spouštěč (rizikové prostředí) - vyvolává bažení, to je zvládnuto. Jedinec ovšem podcenil spouštěč. Jejich vliv může v budoucnu vyvolat silné bažení a ohrozit sebeovládání.

Zhoršené sebeovládání se nedá vysvětlit slabou vůlí. Někdy přehnané nároky, které na sebe lidé mají naopak sebeovládání zhoršují. Špatně pochopená vůle, může tedy paradoxně sebeovládání zhoršit.⁶

3.3 SOMATICKÝ (TĚLESNÝ) ODVYKACÍ STAV

Kritéria pro diagnózu odvykacího stavu:

1. Nedávné vysazení látky po opakovaném nebo dlouhodobém užívání.
2. Příznaky jsou v souladu se známými známkami odvykacího syndromu.
3. Příznaky nejsou vysvětlené tělesným onemocněním nebo psychickou či behaviorální poruchou.

Diagnostická kritéria pro některé odvykací syndromy

1. Alkohol (tři příznaky): bolesti hlavy, pocení, zrychlený tep, vyšší krevní tlak, nevolnost, přechodné halucinace, psychomotorický neklid, nespavost, třes jazyka, víček nebo prstů
2. Opioidy (tři příznaky): slezení, zívání, výtok z nosu, bolesti svalů, husí kůže, zrychlený tep, vyšší krevní tlak, křeče v břiše, neklidný spánek, silná touha po opiátu.

⁶ NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6. s.13-15

3. Kanabis: definitní kritéria nejsou stanovena. Projevují se například úzkostí, podrážděností, třes rukou, pocením nebo svalovou slabostí.
4. Sedativa a hypnotika (tři příznaky): rychlý tep, bolesti hlavy, insomnie, velké epileptické záchvaty, třes jazyka, víček nebo prstů, pokles svalového tonu ve stoji, psychomotorický neklid, nevolnosti, zvracení, paranoidní představy, přechodné halucinace nebo iluze.
5. Kokain a jiné stimulanty (dva příznaky): letargie, únava, nepříjemné sny, zvýšená chuť k jídlu, zpomalení psychomotoriky, silné bažení po droze, nadměrná spavost, nespavost.

Výčet odvykacích obtíží není úplný. Přehled vychází z kritérií MKN. Nebezpečnost odvykacích stavů je u různých typů látek odlišná. Alkohol má těžké odvykací stavy s epileptickými záchvaty, deliriem. U opioidů není odvykací stav sám o sobě ohrožující, pokud nejsou přítomné sebevražedné sklony, anebo neprobíhá jiné onemocnění. Odvykací stav u kanaboidů jsou slabé, život vůbec neohrožují. Oproti tomu sedativa a hypnotika mají velmi těžké odvykací stavy, mohou ohrozit život kumulovanými epileptickými záchvaty. Kokain, pervitin a těkavé látky svým odvykacím stavem jedince neohrožují. U tabáku odvykací stav neohrožuje život, ale oslabuje kognitivní funkce, s čímž přichází riziko úrazu. Halucinogeny odvykací stav nevyvolávají.⁷

3.4 RŮST TOLERANCE

Zvýšení tolerance se projevuje tím, že k dosažení stejného účinku je třeba vyšší dávky. Není zcela jasné, jak tolerance vzniká. Může vzniknout v důsledku nižší reaktivity CNS na návykovou látku nebo tím, že látka je rychleji odbourávána.⁸

⁷ NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6. s. 15-18

⁸ NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6. s. 18

3.5 ZANEDBÁVÁNÍ JINÝCH POTĚŠENÍ NEBO ZÁJMŮ

Toto je důležitá a často se vyskytující známka závislosti. Jedinec veškerý svůj čas tráví sháněním látky, užíváním anebo zotavováním se po užití látky. Při odvykání a následném zapojení zpět do běžného života je nutno, vhodně vyplnit tento čas prací, regenerací sil, koníčky a navazováním nových vztahů.⁹

3.6 POKRAČOVÁNÍ V UŽÍVÁNÍ PŘES JASNÝ DŮKAZ ŠKODLIVÝCH NÁSLEDKŮ

Aby byl tento příznak platný, musí jedinec vědět o škodlivých následcích. Jestliže jedinec užívá návykovou látku, kterou si poškozuje některý z orgánů a lékař ho na tento fakt upozorní a jedinec dále návykovou látku užívá, jedná se o znak závislosti. I tento znak jasně souvisí s předcházejícími jako jsou bažení a zhoršené sebeovládání k návykové látce.¹⁰

⁹ NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6. s. 19-20

¹⁰ NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*, 3. vyd. Praha: Portál., 2007. ISBN 978-80-7367-267-6. s. 20-21

4 PORUCHY DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ, KTERÉ NÁVYKOVÉ LÁTKY PŮSOBÍ

Osobnost je individuální soubor duševních, tělesných, vrozených a získaných vlastností člověka, které se utvářejí v průběhu vývoje a projevují se v sociálních vztazích. Poruchou osobnosti jsou temperamentové a charakterové rysy, které se významně odlišují od rysů většiny lidí. Jedná se o hluboce zakořeněné a přetrvávající vzorce chování, které se projevují jako stereotypní reakce na sociální situace. Tyto maladaptivní způsoby chování se většinou vytvářejí v době dospívání a přetrvávají do dospělého věku.¹¹

Akutní intoxikace

Jasně známky aplikace látky v blízké minulosti. Příznaky musí odpovídat známým účinkům látky, nedají se vysvětlit tělesným onemocněním. Akutní intoxikace je diagnóza pouze, když se neprokáže škodlivé užívání nebo závislost.

Škodlivé užívání návykových látek

Dochází k tělesnému nebo duševnímu poškození v důsledku užívání návykové látky. Trvání příznaků je jeden měsíc nebo se opakovaně vyskytuje během dvanácti měsíců. Netýká se kritérií, jiné duševní poruchy nebo poruchy chování v souvislosti s návykovými látkami.

Odvykací syndrom

Pro diagnózu je nutné nedávné vysazení či redukce látky po opakovaném nebo dlouhodobém užívání. Příznaky jsou v souladu se známkami odvykacího syndromu. Nejsou způsobeny tělesným onemocněním nebo psychickou poruchou či poruchou chování.

¹¹ PRAŠKO, J., *Poruchy osobnosti*. 3. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-737-X. s. 15

Odvykací syndrom s deliriem

Delirium celý odvykací stav komplikuje. Zejména u alkoholiků je to delirium tremens.

Psychotická porucha podmíněna psychotropními látkami

Porucha nastává během užívání nejpozději dva dny po něm. Psychotické známky trvají déle než 48 hodin a porucha trvá kratší dobu než 6 měsíců.

Amnestický syndrom

Pojí se chronickým výrazným zhoršením krátkodobé paměti. Korsakovova psychóza, při které jedinec nahrazuje výpadky paměti konfabulacemi.

Reziduální stav a psychotická porucha s pozdním začátkem

Začátek poruchy je přímo spojen s používáním látky. Nejčastěji je to tzv. flashback. Jde o stav, při kterém se opakují prožitky, které dříve vyvolala návyková látka, i když nyní nebyla požitá. Typické je to pro pervitin a drogy z konopí. Flashback vymizí nejpozději do jednoho až dvou let abstinence.¹²

¹² NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6. s. 23-25

5 CHARAKTERISTIKA SPECIALIZOVANÉHO ODDĚLENÍ

Celý název specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznicích s dozorem a ostrahou dále (dále už jen „SpO“). SpO vzniklo v roce 1996 v důsledku neustálého narůstání počtu mužů odsouzených za trestnou činnost páchanou ve spojitosti s užíváním návykových látek. Základním cílem oddělení je poskytnout diferencovaný výkon trestu odnětí svobody pro uživatele drog a eliminovat rizika relapsu. Specializované zacházení zahrnuje především terapeuticko-výchovný program podléhající externí supervizi. Program vychází ze specializovaných a obecných standardů. Důležitým prvkem je komunitní systém založený na formě skupinové práce a individuálním odborném zacházení, který je převzatý z civilních zařízení poskytujících léčbu drogově závislých.

Jedním z nejdůležitějších dokumentů pro činnost SpO je Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky (dále jen „Akční plán“).¹³ Akční plán je projednáván a schvalován Radou vlády. Základním a hlavním cílem Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027 (dále „Národní strategie v oblasti závislostí 2019-2027“) je předcházení a snižování zdravotních, sociálních a ekonomických škod vyplývajících z užívání návykových látek, hazardního hraní a dalšího závislostního chování prostřednictvím souboru moderních, efektivních, vzájemně koordinovaných a na důkazech založených vzdělávacích, preventivních, léčebných, represivních a dalších opatřeních.

Charakteristika současné situace vychází z Evaluace Národní strategie 2010-2018. Na základě vyhodnocení předchozí strategie

¹³ *Specializované oddělení ve věznicích* [online]. [cit. 23. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/specializovana-oddeleni/specializovana-oddeleni/>

Akční plán popisuje současnost následovně:

- Míra užívání návykových látek v dospělé populaci neklesá a je na poměrně vysoké úrovni.
- Mezi dětmi a mládeží míra užívání tabáku a alkoholu aktuálně klesá, ale zůstává ve srovnání s evropskými zeměmi na poměrně vysoké úrovni. Rostou zkušenosti s elektronickými cigaretami.
- Míra intenzivního užívání alkoholu v populaci je na vysoké úrovni a neklesá.
- Míra užívání konopí je poměrně vysoká, míra problémového užívání drog (pervitinu a opioidů) je v evropském průměru, nadprůměrně vysoký je výskyt injekčního užívání drog.
- Společenské a veřejnozdravotní dopady problémového užívání pervitinu a opioidů (výskyt infekcí, předávkování) a případně jiných nelegálních drog jsou setrvalé na poměrně nízké úrovni, a to včetně dopadů na veřejné rozpočty.

Pomocí údajů, které vyplynuly z evaluace předešlého dokumentu, akční plán vymezil prioritní témata a v jejich rámci definuje konkrétní cíle.

Pro období 2019-2027 jsou vytyčeny tyto priority:

- Posílení prevence a zvýšení informovanosti.
- Zajištění kvalitní a dostupné sítě adiktologických služeb.
- Efektivní regulace trhů s návykovými látkami a závislostními produkty.
- Posílení řízení, koordinace a efektivní financování protidrogové politiky.
- Nová témata: léčivé přípravky s obsahem psychoaktivních látek, nadužívání internetu a nových technologií a problematika konopí a kanabinoidů.¹⁴

Dále se v celém dokumentu podrobně popisují jednotlivé priority a jakým způsobem je lze naplnit. Také je zde detailně zpracováno finanční zajištění Akčního plánu.

¹⁴ SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO KOORDINACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY, *Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027* Praha: Úřad vlády České republiky [online]. [cit. 23. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/AP_2019_2021_final-s-ISBN.pdf

5.1 TERAPEUTICKÁ KOMUNITA

SpO funguje jako terapeutická komunita (dále jen „TK“) v běžném životě, ale je omezena pravidly věznice. TK je intenzivní skupinová psychoterapie. Klienti jsou různě staří, mají různou úroveň vzdělání a pocházejí z rozličného sociálního prostředí. Určitou dobu spolu žijí, sdílejí skupinová sezení, program, pracovní i volnočasové aktivity, které vedou k nápravě. Skupina poskytuje zpětnou vazbu o maladaptivním chování, podněcuje získání nadhledu a podporuje nácvik vhodnějších způsobů chování.¹⁵ První model TK se objevil v USA v 80. letech. Přehlednost věznic pachatelů závislými na drogách vedla k velkému rozvoji, zejména v USA, Velké Británii, některých zemích Evropy a v Austrálii. Modifikace TK do prostředí věznice je ovlivněna soustředěním na bezpečnostní opatření, nedostatkem prostoru a vězeňskou kulturou. Také se musí potýkat se specifickou charakteristikou vězňů, sociálními deviacemi a nízkou vnitřní motivací. Mnoho autorů se shoduje, že prostředí vězení není vhodným prostředím pro realizaci TK. Samotný princip odnětí svobody je protikladem základního principu dobrovolnosti. Výchozí podmínky pro TK jsou ve věznici mnohem horší. Smysl TK je v poskytování zpětné vazby, nápomoci a otevření se ostatním vězňům, což je v přímém rozporu se specifickou hierarchií mezi vězni.¹⁶

¹⁵ KALINA. R., *Terapeutické komunity*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2449-2. s. 17

¹⁶ KALINA. R., *Terapeutické komunity*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2449-2. s. 270-271

6 MANUÁL SPECIALIZOVANÉHO ODDĚLENÍ

V manuálu pro specializované oddělení je konkrétně popsán postup, jakým způsobem se vytváří individuální terapeutický program pro odsouzené.

6.1 POSLÁNÍ, HLAVNÍ A DÍLČÍ CÍLE TERAPEUTICKÉHO PROGRAMU A ZPŮSOB NAPLŇOVÁNÍ

Hlavním posláním terapeutického programu (dále jen „TP“) je snížení a omezení rizik páchaní trestné činnosti, u které je hlavním kriminogenním faktorem užívání psychotropních látek. V širším slova smyslu se jedná o ochranu společnosti před negativními důsledky zneužívání návykových látek a snižování zdravotních, sociálních rizik a také snižování poptávky po těchto látkách.

K tomuto účelu je ve Věznici Nové Sedlo zřízeno SpO, které tvoří tři oddíly. V každém oddílu je realizován samostatný TP.

Oddíl L1 – střední stupeň zabezpečení, terapeutická komunita 25 odsouzených

Oddíl L2 – vysoký stupeň zabezpečení, terapeutické komunita 18 odsouzených

Oddíl L3 – vysoký stupeň zabezpečení, terapeutická komunita 12 odsouzených

Filozofie TP:

- Důvěra ve schopnost změny u každého člověka, jestliže on sám chce a má vytvořeny optimální podmínky, které ho chrání od nepříznivých vnějších vlivů.
- Důvěra ve schopnost dosáhnout změny vlastním úsilím.
- Pozitivní přínos ze zdravých mezilidských vztahů. Podílení se na společném rozhodování s cílem posílit vlastní odpovědnost.
- Profesionální přístup, odpovídající vzdělání a schopnosti týmové práce u všech zaměstnanců.
- Působení týmu jako pozitivních dospělých vzorů.

Cíle TP:

Cílem je systémová změna tělesného, zdravotního, psychického stavu a sociální rehabilitace, která se opírá o tyto faktory:

- Respektování pravidel a nesení zodpovědnosti za jejich porušení.
- Trvalá a důsledná abstinence.
- Opuštění drogového životního stylu.
- Zlepšení psychické a fyzické kondice.
- Osvojení psychosociálních návyků chování.
- Přijímání odpovědnosti za svůj život.
- Návrat do plnohodnotného spokojeného života.
- Motivace pro změnu současného stavu.
- Schopnost zabezpečit svou existenci, pracovat a vzdělávat se.
- Navazovat a udržovat zdravé a kvalitní partnerské vztahy.¹⁷

Způsob naplňování cílů

Cíle jsou naplňovány důsledným dodržováním bodů manuálu.

6.2 FORMY A METODY ODBORNÉHO ZACHÁZENÍ, AKTIVITY TERAPEUTICKÉHO PROGRAMU, AKTIVITY V NÁVAZNOSTI NA CÍLE PROGRAMU

Aktivity pro oddíly L2 a L3 obsahují skupinová psychoterapie, biografická skupina, prevence relapsu, pracovní terapie, komunitní setkání SpO, garantské pohovory, sociálně právní a pedagogické poradenství, právní minimum, mediální výchovu, sportovní aktivity, zájmové a vzdělávací aktivity. Každá aktivita má určenou hodinovou dotaci. Všechny aktivity kromě mediální výchovy, sportovních aktivit, zájmových a vzdělávacích jsou povinné.

¹⁷ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšímal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.5

Oddíl L2 se středním stupněm zabezpečení má stejné aktivity a k nim navíc výpočetní techniku, floru a faunu, které jsou taktéž volitelné.

Formy odborného zacházení

Hlavní formou odborného zacházení je skupinová forma práce a zejména se jedná o skupinové terapie. Dále jsou doplněny o individuální formy odborného zacházení, kterými jsou garantské pohovory.

Metody odborného zacházení

1. Terapeutická komunita

Terapeutický tým a odsouzení vytvářejí otevřenými informacemi propojenou a koordinovanou skupinu se společným terapeutickým cílem. Hlavním principem komunity je spoluúčast odsouzených na terapii. Důležitá je samozřejmě i komunikace na všech úrovních, podíl každého člena na rozhodování, sociálním učení a zpětná vazba. Každodenní schůzky týmu a odsouzených vedou ke vzájemnému informování a projednávání problému ve vztazích. I samotní členové týmu se scházejí a usilují o pochopení dění v komunitě a objasňují interakce odsouzených mezi sebou navzájem i mezi týmem a odsouzenými. Terapeutická komunita poskytuje integrovanou zdravotní, sociální a výchovnou péči. Komunitní život, ve kterém se prolínají jednotlivé terapeutické aktivity. Ty vytvářejí komplexní režimový program. Komunita je tvořena terapeutickou a režimovou částí. To vede odsouzené k respektování a dodržování režimových pravidel. V případě porušení i k zodpovědnosti za své chování. Komunita poskytuje bezpečné, bezdrogové prostředí, které stimuluje osobní růst. Odsouzeným se nabízí pomoc, o kterou se učí sami požádat. Zvládání různých psychických stavů, sociálních rolí a zažívání zátěžových situací pomáhá naučit se žádat o pomoc. Odsouzení mohou dělat chyby, postupem času přijímají stále větší zodpovědnost sami za sebe, tím pádem mohou pomáhat i ostatním členům skupiny. Tento proces zvyšuje sebehodnocení a pomáhá potlačit strach z neúspěchu a odmítnutí. Odsouzeným je nabídnut pozitivní žebříček hodnot, který postupně přijímají za vlastní. Učí se aktivně přistupovat k řešení běžných problémů, být otevření a čestní. Odsouzení jsou schopni kritizovat

negativní a sebedestruktivní chování a postoje. Pozitivní tlak spoluvěžňů a cílená konfrontace míření na chování odsouzeného je nezbytným prostředkem změny a osobního rozvoje.

2. Dynamická psychoterapie

Skupinová aktivita, kde se klade důraz na naučné chování v dětství a dospívání. Dále se hledají projevy maladaptivního chování v aktuálních konfliktních situacích a také se věnuje pozornost interpersonálním vztahům. Dynamická psychoterapie klade důraz na terapeutické vztahy, kde terapeut pomáhá odsouzeným porozumět dynamickým vztahům mezi jeho minulými zážitky a současnými postoji. Příčina potíží je hledána v odsouzeném a jeho interpersonálních vztazích.

Hlavní terapeutické nástroje dynamické psychoterapie:

- Skupinová psychoterapie, která má za cíl prohloubit náhled, uvědomit si své životní situace a pracovat s konkrétními rizikovými situacemi.
- Biografické skupiny, které se soustředí na získání náhledu na vlastní životní příběh jeho problematické etapy a na vlastní chování prostřednictvím zpětné vazby od ostatních členů skupiny.

3. Racionální terapie a nácvik

V této aktivitě dochází k nácviku žádoucích kompetencí. Racionální terapie a nácvik zahrnuje tyto metody:

- Interakční výcvik, jde o nácvik sociálních kompetencí, naučení se zdravým sociálním vztahům, změnu hodnotového systému, rozvoji komunikačních dovedností, schopnosti akceptovat názor druhých a spolupracovat ve skupině.
- Prevence relapsu je protidrogová prevence, která pracuje s konkrétními rizikovými situacemi a posiluje dovednosti ke zvládnání relapsu.

4. Podpůrné metody

Jedná se o aktivity, které napomáhají dosahovat cíle terapeutického plánu. Nejdůležitější podpůrné metody:

- Pracovní terapie rozvíjí pracovní dovednosti. Samotná aktivita je realizována na zahradě věznice, v keramické dílně nebo šicí a výtvarné dílně.
- Sportovní aktivity zvyšují fyzickou kondici. Probíhají formou sportovních her, kondičního cvičení.

5. Edukační metody

Aktivity, které zvyšují vědomostní potenciál odsouzených. Svým zaměřením vedou k rozvoji dovedností a schopností. Patří sem tyto aktivity:

- Vzdělávací aktivity obsahují mediální výchovu, výpočetní techniku, český a cizí jazyk a redakční kroužek, kde odsouzení tvoří časopis o dění v komunitě.
- Zájmové aktivity jsou naplňovány zejména vězeňskou knihovnou.¹⁸

6.3 CÍLOVÉ SKUPINY A KONTRAINDIKACE

Cílovou skupinou jsou odsouzení s duševní poruchou a poruchou chování způsobené užíváním psychoaktivních látek. Jde o skupinu odsouzených, kteří si uvědomují, že jejich dosavadní životní styl způsobuje problémy. Odsouzení chtějí aktivně pracovat na změně životního stylu a postojích. Toto potvrzují podepsáním terapeutického kontraktu. Délka trestu odsouzených, kteří jsou zařazení do SpO, je delší než dvanáct měsíců.

¹⁸ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšímal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.6-8

Kontraindikace pro zařazení do SpO

Zjevně nízká mentální úroveň nedostatečné komunikační schopnosti fyzická nebo psychická neschopnost plnohodnotně se účastnit terapeutického programu. Délka trestu je menší než dvanáct měsíců pro typ s ostrahou, nebo méně než šest měsíců pro typ s dozorem. Odsouzený má předepsány návykové láky.¹⁹

6.4 POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ ODSOUZENÝM

Poradna drogové prevence zprostředkovává odsouzeným informace o drogové prevenci a terapeutickém programu SpO. Odsouzení obdrží informační leták a žádost o přijetí. Dále je s odsouzenými realizován individuální motivační pohovor. Informace o drogové prevenci a možnosti přijetí do SpO jsou poskytovány i odsouzeným z dalších věznic v ČR. Aktuální tiskopisy a informace jsou uvedeny na internetu VS ČR vždy v intervalu 1x za šest měsíců.

6.5 VSTUPNÍ POSOUZENÍ ODSOUZENÉHO

- Běžné posouzení v rámci komplexní zprávy, míra rizik zjištěná nástrojem SARPO a doporučení specialistů.
- Výstup z úvodního individuálního motivačního pohovoru, který je veden vychovatelem terapeutem. V rámci rozhovoru se zjišťuje náhled odsouzeného na drogový problém, motivace pracovat na problému, zjišťování kontraindikací.
- Vstupní garantský pohovor.

6.6 SEZNÁMENÍ S CÍLI A FORMAMI ZACHÁZENÍ A PRAVIDLY TERAPEUTICKÉHO PROGRAMU

Základní pravidla terapeutického programu jsou uvedena v kontraktu. Jeho podpisem odsouzený stvrzuje souhlas s jejich dodržováním. Cíle a formy mají

¹⁹ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšímal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.9

odsouzení srozumitelnou formou vyvěšeny na nástěnce a mohou do nich kdykoliv nahlédnout.

Nástěnka obsahuje:

- vnitřní řád věznice
- formy a metody zacházení
- cíle terapeutického programu

Se začleněním nově příchozího do komunity pomáhá patron, který je starším členem.

6.7 STANOVENÍ INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNU

Individuální terapeutický plán (dále jen „ITP“) je vypracován podle rizik a potřeb odsouzeného při řešení drogového problému. Podklady pro sestavení ITP především vycházejí z garantských pohovorů a výstupů terapeutických skupin. ITP se člení na dílčí cíle, které odsouzený naplňuje stanovením úkolů pro jednotlivá dvouměsíční období. Tyto cíle si odsouzený určuje společně s garantem.

Struktura ITP

- Projevy závislosti, na které bude zaměřena péče a pozornost. Zejména bažení, interakce ve skupině, osobnostní prvky, následující péče.
- Občanskoprávní záležitosti jako jsou dluhy, vyřízení občanského průkazu apod.
- Rodinné vztahy, do kterých patří komunikace s rodinou a blízkými.
- Program zacházení, což jsou pracovní dílny, zahrada a další aktivity.
- Výstup, kdy se řeší zázemí, pracovní uplatnění a následující péče.

Vyhodnocování plnění cílů probíhá pomocí volné tribuny. Členové komunity, tým a garant poskytují zpětnou vazbu.

6.8 KONTRAKT

Písemně uzavřená dohoda mezi odsouzeným a týmem. V kontraktu jsou vymezená práva a povinnosti ve vztahu k terapeutickému programu a pobytu v SpO.²⁰

6.9 STANOVENÍ GARANTA

Garanta má každý odsouzený, je to jeden ze členů týmu. Garant je přidělen v 0. fázi. Odsouzeným se závažnou drogovou závislostí nebo duální diagnózou je přidělen garant s nejvyšším terapeutickým nebo psychologickým vzděláním. Změna garanta může proběhnout po předchozí domluvě týmu.

Garant zajišťuje:

- Kontrolu plnění kontraktu.
- Úvodní pohovor, kam patří motivace k odvykání, stručná anamnéza a v případě potřeby zajištění psychodiagnostického vyšetření.
- Nápomoc při stanovení a aktualizaci individuálního terapeutického plánu. Pomoc vychází ze životopisu a projevů v komunitě.
- Čtením deníku, dává odsouzenému zpětnou vazbu písemnou nebo ústní.
- 1x za dva měsíce vede garantský rozhovor, kde zjišťuje plnění plánu, zvládání závazků a cílů, vztah ke komunitě, reflexi a zvládání režimu.
- Informování kolegů o jednotlivých odsouzených.
- Vedení vztahu odsouzeného a garanta v elektronické podobě.
- Poskytuje výstupní hodnocení po ukončení programu.

6.10 MOTIVAČNÍ SYSTÉM

Motivační činitele jsou vypsány ve vnitřním řádu věznice. SpO má pak další rozšíření těchto činitelů. Motivační faktory jsou pro L1 a L2 základy zdravé výživy,

²⁰ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšimal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.10

akce mimo věznici, volitelná aktivita – PC, mediální výchova, hřiště, tělocvična, kondiční místnost, vyrobení dvou hrníčku v keramické dílně pro sebe a blízkou osobu, konzumace výpěstků ze zahrady a možnost zašít si oblečení. L3 se netýkají akce mimo věznici, volitelná aktivita – PC a výroba hrníčků. Další faktory se týkají doby po ukončení terapeutického programu. Doporučující stanovisko k přemístění a kladné hodnocení žádosti o přeřazení do dohledu, tyto aktivity se týkají všech oddílů.²¹

Systém hodnocení

1. Pracovní aktivity a funkce

Bodový systém využívaný v SpO poskytuje odsouzenému informace o výsledcích v režimové a pracovní části. Hodnocení probíhá měsíčně v rámci volné tribuny. Zpětnou vazbu poskytují členové komunity, tým a garant.

Bodové hodnocení:

- 0 bodů: Nedostatečný výkon, neaktivní a pasivní. V pracovní části se odsouzený vymlouvá, neprojevuje zájem, nedodržuje pracovní dobu, plýtvá materiálem. Ve funkci selhává.
- 1 bod: Průměrný výkon. V pracovní části musí mít odsouzený dohled. Ve funkci je nesamostatný.
- 2 body: Nadprůměrný výkon. V pracovní oblasti je samostatný, projevuje iniciativu, snaží se a pomáhá ostatním. Ve funkci kontroluje a hlídá si rajóny, upozorňuje na nedostatky a navrhuje vylepšení.

2. Terapeutické aktivity

Terapeutické aktivity vyhodnocuje tým před postupem odsouzeného do další fáze. Hodnotí se schopnost odsouzeného otevřít se a řešit své potíže, přijímat a poskytovat zpětnou vazbu.²²

²¹ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšimal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.11

²² ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšimal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.12

6.11 TERAPEUTICKÉ FÁZE

Všechny oddíly mají délku terapeutického programu devět měsíců s možností prodloužení. Jsou určeny čtyři základní postupové fáze. Každá fáze má specifikovány podmínky, které odsouzený musí splnit pro postup do další fáze.

0. fáze (1 měsíc)

Odsouzený ještě není plnohodnotným členem komunity.

Povinnosti pro tuto fázi:

- Seznámení se s pravidly komunity.
- Ujasnění motivace.
- Sepsání deseti stránkového životopisu, který musí odevzdat nejpozději do dvacátého dne garantovi. Garant má pět dní na přečtení a poskytnutí zpětné vazby.
- Do třicátého dne požádání komunity o postup do 1. fáze.

Podmínky přestupu do 1. fáze:

- Odevzdaný a schválený životopis.
- Žádný kázeňský trest.
- Úspěšné přezkoušení z pravidel komunity.
- Požádání komunity o postup. Pokud není splněná některá z podmínek, komunita rozhodne, jestli nový člen dostane dalších třicet dnů na doplnění a požádá znovu o postup, nebo komunitu opustí.

1. fáze (1 měsíc)

Odsouzený je již plnohodnotným členem komunity.

Práva a povinnosti pro tuto fázi:

- Bezproblémové fungování v režimu.
- Zapojení do základních funkcí v komunitě.
- Zpracování individuálního plánu s garantem.

- Do šedesáti dnů požádání komunity o postup do další fáze.

Podmínky pro přestup do 2. fáze:

- Absolvovaná biografická skupina.
- Splněný individuální plán pro dané období.
- Získání devíti bodů po dobu dvou měsíců. Pokud získá odsouzený osm bodů, je mu udělena výstraha. Jestliže získá jen sedm bodů je přeřazen do nižší fáze, když získá opětovně jen sedm bodů je vyřazen z SpO.
- Současně s žádostí o postup do další fáze odsouzený sděluje, čeho již dosáhl a na čem bude pracovat během 2. fáze. Pokud není splněná některá z podmínek, komunita rozhoduje o přidělení dalších šedesáti dní na doplnění povinností. Po doplnění žádá znovu, nebo komunitu opustí.
- Právo vyrobit si keramický hrnek.

2. fáze (3 měsíce)

Odsouzený prokazuje iniciativní a zodpovědný přístup.

Práva a povinnosti pro tuto fázi:

- Zodpovědné zvládání funkce.
- Účast na chodu komunity.
- Zpracování individuálního plánu s garantem.
- Uspořádání občanskoprávních záležitostí.
- Zpracování plánu pro hledání zaměstnání.
- Do devadesáti dnů požádá o přestup do 3. fáze.

Podmínky pro přestup do 3. fáze:

- Absolvovaná tématická skupina.
- Splněný individuální plán.
- Získaný potřebný počet bodů. Pokud získá osm a méně bodů je vyřazen z SpO.
- Zodpovědné plnění náročnější funkce.
- Být příkladem pro mladší členy komunity.
- Přínos vlastních témat na komunitu.

- Kvalitní zpracování zápisů do deníku.
- Výroba keramického hrnku pro blízkou osobu.
- Žádost komunity o přestup do 3. fáze. Pokud nemá splněné povinnosti, komunita rozhoduje o přidělení třiceti dnů navíc. Pokud je doplní, odsouzený žádá znovu, jinak opouští komunitu.

3. fáze (3 měsíce)

Odsouzený prokazuje iniciativní a zodpovědný přístup.

Práva a povinnosti pro tuto fázi:

- Zodpovědné zvládání funkce.
- Účast na chodu komunity.
- Zpracování individuálního plánu s garantem.
- Uspořádání občanskoprávních záležitostí.
- Zpracování plánu pro hledání zaměstnání.
- Do devadesáti dnů požádá o přestup do 3. fáze.

Podmínky pro přestup do 4. fáze:

- Hotový plán prohledání zaměstnání.
- Uspořádané občanskoprávní záležitosti, doklady a pojištění.
- Absolvovaná tématická skupina. Co odsouzený dokázal v léčbě, hodnocení života, čeho chce dosáhnout a určení reálných kroků.
- Splněný individuální plán na dané období.
- Kvalitní zpracování zápisů do deníku.
- Získaný potřebný počet bodů. Pokud získá osm a méně bodů je vyřazen z SpO.
- Žádost komunity o přestup do 3. fáze. Pokud nemá splněné povinnosti, komunita rozhoduje o přidělení třiceti dnů navíc. Pokud je doplní, odsouzený žádá znovu, jinak opouští komunitu.

4. fáze – „Hotovci“ (1 měsíc)

„Hotovci“ jsou odsouzení, kteří absolvovali jednotlivé fáze terapeutického programu. Svým pobytem napomáhají soudržnosti a funkčnosti komunity. Prokazují

dlouhodobou schopnost iniciativního a zodpovědného přístupu. V této fázi je realizován výstup odsouzeného, zařazení do práce, nebo je uplatňován další postup z hlediska vhodného zacházení.

Práva a povinnosti pro tuto fázi.

- Zodpovědné zvládnání funkce.
- Účast na chodu komunity.
- Kvalitní zpracování zápisů do deníku.
- Získaný potřebný počet bodů. Pokud získá osm a méně bodů je vyřazen z SpO.
- Doporučení pro pracovní zařazení.
- Doporučující stanovisko pro přemístění do jiné věznice, přeřazení do dohledu nebo pro podmíněné propuštění.

Tato fáze může být po žádosti odsouzeného individuálně prodloužená, pokud jde o odsouzeného, který svým pobytem významně napomáhá funkčnosti a soudržnosti komunity.

Ve druhé polovině terapeutického programu se odsouzení, kteří mají jen základní vzdělání, zúčastňují některého z nabízených certifikovaných vzdělávacích kurzů. Délka kurzu je dva měsíce a jedná se o dřevovýrobu nebo údržbu veřejné zeleně.²³

6.12 SYSTÉM HODNOCENÍ ÚČINNOSTI TP

Vstupní hodnocení je realizováno na počátku přijetí do SpO. Odsouzený spolu s garantem stanoví individuální plán, který průběžně aktualizují. V rámci individuálního plánu odsouzený pracuje na stěžejních tématech.

²³ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšimal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s. 13-15

Průběžné hodnocení:

- Závislost a její projevy, na které je zaměřena pozornost. Konkrétně se jedná o chutě, bažení a interakci ve skupině.
- Projevy osobního nastavení.
- Možnosti využití následné péče.
- Rodinné vztahy, jaká je komunikace.
- Program zacházení, do kterého patří pracovní oblast, dílny, zahrada, kroužky a aktivity.
- Zabezpečení zázemí a pracovní uplatnění, které patří do výstupu.
- Splnění požadavků jednotlivých fází.

Průběžné hodnocení probíhá v rámci přestupu mezi jednotlivými fázemi. Uvádí se, jaké cíle odsouzený naplnil a na které se bude dále soustředit. Výstupní hodnocení je sestaveno při ukončení programu, kdy se hodnotí, nakolik odsouzený úspěšně splnil program.

6.13 PODMÍNKY PRO VYŘAZENÍ

Odsouzený je vyřazen z důvodu:

- Porušení abstinence.
- Držení, získávání nebo výroba psychotropní, návykové či omamné látky.
- Odmítnutí podrobit se odběru moči.
- Neúčastí a mařením společné práce v komunitě.
- Projevy fyzického násilí.
- Krádeže.
- Přeražení do jiné věznice.
- Úspěšné dokončení programu.

6.14 PODMÍNKY PRO ZNOVUPŘIJETÍ

Odsouzený může žádat o znovupřijetí pokud:

- V posledních třech obdobích byl odsouzený kladně hodnocen a nedopustil se kázeňských přestupků.
- Minimální délka do konce trestu je dvanáct měsíců.²⁴

6.15 KOMUNIKACE ODSOUZENÝCH S PERSONÁLEM

Ranní komunita

- Základní a nejdůležitější skupinová aktivita komunity. Odsouzení zde sdílí informace a prožitky, které mají přímý vztah k odvykání. Probírají se technické a organizační poznámky, nejdůležitější události předchozího dne, reflexe, sebereflexe a postupy do dalších fází.

Volná tribuna

- Jedná se hodnotící skupinovou aktivitu celé komunity. Probíhá jednou týdně. Setkává se komunita a část týmu. Obsah volné tribuny je každý měsíc stejný. V prvním týdnu se hodnotí uplynulý měsíc a plnění kázeňských standardů. Druhé setkání se týká hodnocení plnění funkcí odsouzených v komunitách. Ve třetím týdnu se řeší klima komunity. Poslední týden patří bodování.²⁵

²⁴ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšimal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.16

²⁵ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšimal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.18

6.16 SPECIFICKÁ DATA O ODSOUZENÝCH

Terapeutická karta, která obsahuje informace o zacházení s odsouzeným nad rámec vězeňského informativního systému. Terapeutickou kartu zakládá garant a obsahuje kontakt, individuální terapeutický plán, výstupní hodnocení.²⁶

²⁶ ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšimal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál, s.19

7 AKTIVITY PROGRAMU ZACHÁZENÍ PRO SPECIALIZOVANÉ ODDĚLNÍ

Každá z aktivit má určené obecné podmínky pro zařazení odsouzeného. Do sportovních aktivit může být zařazen jen v případě, že má vlastní sportovní oblečení a obuv. Podmínky pro zařazení do pracovních aktivit je zdravotní stav a proškolení z předpisů BOZ. Aktivity jsou omezené kapacitou prostorů a učeben. Nabídka se průběžně aktualizuje.

Pracovní aktivity

Pracovní terapie

- Odsouzení se učí teoretickým a praktickým dovednostem při práci na zahradě a při pěstování zeleniny. Pracovní terapie poskytuje relaxaci mimo prostor oddílu.

Okrasná zahrada

- Rozvíjí estetické vnímání. Prohlubuje vnímání přírody jako nedílné součásti přírody. Rozvíjí pracovní dovednosti v souvislosti s péčí o okrasné rostliny.

Keramická, krejčovská a rukodělná dílna

- Rozvíjí pracovní dovednosti a návyky, manuální zručnost a praktické dovednosti při práci s náradím a elektronickými stroji.

Vzdělávací aktivity

Právní minimum

- Posiluje právní vědomosti. Vytváří základní znalosti právního řádu České republiky.

Základy zdravé výživy

- Naučit se zdravě stravovat a jak připravovat a správně skladovat potraviny.

Mediální výchova

- Rozvíjení znalostí o masových médiích.

Základy německého jazyka

- Učení základná německého jazyka.

Přehled zájmových aktivit

Sportovní hry

- Uspokojení potřeby pobytu. Uvolnění přebytečné energie.

Kondiční cvičení

- Podpora zdravé tělesní kondice.

Historie olympijských her

- Získávání znalostí o historii a sportu. Rozšiřování všeobecného rozhledu.

Speciálně výchovné postupy

Interakční výcvik

- Změna hodnotového systému, nácvik chování a jednání v zátěžových situacích.

Sociálně právní poradenství a dovedností

- Nácvik sociálních dovedností pro začlenění do běžné společnosti.

Prevence relapsu

- Relaps je opětovné užití drogy po určitém období abstinence.²⁷

²⁷ KALINA. R., *Terapeutické komunity*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2449-2. s. 270

- Odsouzený se se učí změnit svůj životní styl, zvyšovat sebeřízení, schopnosti předpokládat rozpoznat a efektivně zvládat rizikové situace. Případně se právně vyrovnat s případem, kdy k relapsu dojde.²⁸

Biografická, dynamická, psychoterapeutická skupina

- Rozvíjení schopnosti sebereflexe, formulovat smysl života, vybudovat hodnotový systém.

Relaxace a autogenní trénink

- Autogenní trénink slouží k relaxaci. Odsouzení se učí svalové relaxaci k dosažení psychického uvolnění.²⁹

Terapeutická skupina

- Získání sociálních dovedností, psychohygienu a snížení psychické tenze.

²⁸ KALINA. R., *Terapeutické komunity*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing., 2008. ISBN 978-80-247-2449-2. s 288

²⁹ KRATOCHVÍL. S., *Základy psychoterapie*, 5. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN80-7367-122-0. s 169

8 CHAREKTERISTIKA STANDARDNÍHO ODDĚLENÍ

Vězni jsou ubytováni na pokojích po dvou až maximálně po devíti osobách. Odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody na oddělení s dozorem jsou umístěni na ubytovnách ve třech diferenciacních skupinách. Tyto skupiny jsou rozlišeny podle povahy trestného činu, plnění programu zacházení, pravidelného pracovního zařazení a chování odsouzených. Průměrná délka výkonu trestu jsou dva roky. Možnosti trvalého pracovního nasazení jsou ovlivněny geografickou polohou věznice. Ta se nachází v oblasti hojné zemědělské výroby. Proto jsou odsouzení využíváni k práci na nestřežených pracovištích většinou sezónně. V areálu věznice se nachází několik firem, kde se odsouzení uplatní při balení drogistického zboží a ve dřevovýrobě. Dále se podílejí na estetické úpravě prostor věznice, drobných údržbářských pracích a úklidech na ubytovnách. Kromě budování pracovních návyků nabízí věznice i mnoho výukových aktivit například kurz českého jazyka, právní minimum, dopravní výchovu, základy práce s PC. Od roku 2011 se odsouzení mohou vyučit na zahradníka díky pobočce středního odborného učiliště, které zde vybuodovala věznice Vinařice. Speciálně výchovné postupy zde zaštiťuje tým odborných pracovníků jak individuální, tak skupinovou formou. V nabídce jsou psychoterapie, muzikoterapie, arteterapie, zdravý životní styl, protidrogová osvěta a pastorační činnosti. O tuto činnost se starají zástupci církvi, náboženských společností, Českého červeného kříže a dalších nevládních organizací, které dochází do areálu věznice. Sportovní vyžití je zajištěno kondičním cvičením, sálovou kopanou, nohejbalem a dalšími míčovými hrami. Populární jsou pravidelné sportovní olympiády. Pro podporu rozvoje kultury je možné využívat vězeňskou knihovnu nebo televizní vysílání. Mezi oblíbené a nejvíce navštěvované zájmové činnosti patří rybářský kroužek, hudební kroužek, výtvarný kroužek, historie světových válek, svět a příroda.³⁰

³⁰ *Základní informace* [online]. [cit. 30. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/onas/zakladni-informace/>

9 PROGRAM ZÁCHÁZENÍ STANDARDNÍHO ODDĚLENÍ

Program zacházení je výchovným prostředkem, který vede k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin, také ke snižování rizika recidivy a samozřejmě k přípravě na samostatný život v souladu se zákonem. Program je složen z cílů, které jsou podporovány konkrétními aktivitami, které vydává ředitel věznice. Speciální pedagog sestavuje program zacházení podle poznatku z komplexní zprávy o odsouzeném. Konkrétní aktivity jsou odsouzenému vybrány podle základního druhu programu. Během výkonu trestu se cíle a aktivity v programu aktualizují. Průběžné vyhodnocování provádí vychovatel. Hodnotí se všechny oblasti a plnění cílů v intervalu odpovídajícím typu a stupni zabezpečení. Vyhodnocení je podkladem pro rozhodování o odsouzeném. Používá se pro potřeby soudu v případě jednání o podmíněném propuštění nebo při přesunu do jiného typu věznice. V případě, kdy odsouzený odmítne podepsat stanovený program zacházení, vyhotoví se program základního motivačního zacházení, který klade důraz na dodržování pořádku bezpečnosti a na pracovní aktivity k zajištění každodenního provozu věznice. Program zacházení se vyhodnocuje jako nenaplněný, pokud nemohou být konkrétní aktivity naplněny z důvodu naplněné kapacity, nebo z jiných závažných překážek na straně věznice.

Nabídka aktivit je pro odsouzené k dispozici na nástěnce jejich oddílu.³¹

Komplexní zpráva

Na vypracování komplexní zprávy se podílí:

- Speciální pedagog, který se soustředí na první trestný čin, věk ve kterém ho spáchal, spouštěcí mechanismy a motivace k páčání trestné činnosti. V sociální sféře popisuje vztah s obětí trestného činu konflikty ve vztazích a chybějící sociální zázemí. Popisuje aktuální životní styl a jeho souvislost s trestnou činností.

³¹ VNITŘNÍ ŘÁD PRO ODOUZENÉ [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/wp-content/uploads/sites/18/2020/01/Vnitrn%C3%AD-%C5%99%C3%A1d.pdf>

- Psycholog se orientuje na popis osobnosti, intelektové schopnosti, emoční stabilitu, volní vlastnosti, sociálně psychologické dovednosti, hodnotovou orientaci a jejich spojitost s páčáním trestné činnosti. Navrhuje vhodný přístup k odsouzenému, doporučení k programu zacházení a možnosti pracovního zařazení.
- Lékař nařizuje na základě zdravotního vyšetření medikaci, dietní stravování a pracovní omezení.
- Sociální pracovník sleduje způsobilost k právním úkonům, popis aktuální sociální situace, rodinné zázemí, nezaopatřené děti, finanční zajištění. Dále řeší zajištění po výkonu trestu, ubytování, zaměstnání, zajištění dokladů a vyřízení pohledávek.

Cíle programu zacházení

Příklady možných cílů:

- Osvojit si pozitivní sociální normy, uvědomit si negativně hodnocené povahové rysy a vlastnosti, uvědomit si odpovědnost za trestnou činnost.
- Uspokojovat potřeby sociálně přijatelným způsobem.
- Zvládat konflikty a být solidární.³²

9.1 VZDĚLÁVACÍ AKTIVITY

Vzdělávací aktivity jsou nedílnou součástí programu zacházení. Jejich cílem je rozšířit znalosti odsouzených, a hlavně je po propuštění na svobodu lépe začlenit do pracovního procesu. Věznic je vybavena čtyřmi učebnami s didaktickými i audiovizuálními pomůckami

Vzdělávání odsouzených je jednou ze součástí programu zacházení. O vzdělání se zpravidla stará odloučené pracoviště středního odborného učiliště. Ve věznicích, kde se takové pracoviště nenachází, zajišťuje vzdělávání oddělení výkonu trestu. Vzdělávací program musí být v souladu se zdravotní způsobilostí odsouzeného. Odsouzení, kteří

³² MEZNÍK, J., KALVODOVÁ, V., *Základy penologie*. Brno: Masarykova universita, 1995. ISBN 80-210-1248-X. s. 74

nestihli dokončit vzdělání v průběhu výkonu trestu, mají právo dokončit studium v příslušné škole. Z žádného dokladu o vzdělání, který odsouzený získá, nesmí být patrné, že byl získán ve výkonu trestu. Věznice musí pro odsouzené zařazené do některé z forem vzdělávání poskytnout odpovídající prostorové a organizační podmínky.³³

Věznice Nové Sedlo nabízí tyto vzdělávací aktivity:

- Vzdělávání organizované a realizované středním odborným učilištěm.
- Vzdělávání vedení a kontrolované zaměstnanci.
- Vzdělávání pomocí korespondenčních kurzů.
- Kurz právního minima.
- Český jazyk,
- Zeměpis.
- Základy práce s PC.³⁴
- Český jazyk pro cizince.
- Dopravní výchova.
- Etiketa.

Střední odborné učiliště Vinařice

SOU Vinařice je prvním soukromým zařízením tohoto typu v České republice, bylo založeno v roce 2007. Škola je určena pro odsouzené, kteří mají ukončenou povinnou školní docházku ve věku od osmnácti do šedesáti pěti let.

Škola se snaží zajistit pro odsouzené:

- Vytvoření, obnovení a posílení pracovních návyků pomocí účasti se výuky.
- Zvyšovat kvalifikaci a praxi.
- Posilovat motivaci a osobní dispozice nutné k uplatnění na trhu práce.

³³ ČESKO. fragment #f1994782 vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. [online]. [cit. 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345#f1994782>

³⁴ *Nabídka aktivit programu zacházení* [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/specializovana-oddeleni/nabidka-aktivit-programu-zachazeni/>

Zařízení je určené pro sociálně vyloučené osoby, které jsou ve výkonu trestu. Škola nevybírání školné, je financována ze školského normativu. Z těchto financí hradí pro odsouzené školní pomůcky, didaktickou techniku, vybavení učeben, materiál pro odborný výcvik a vybavení pro tělesnou výchovu.

Pedagogický sbor tvoří ředitel a jeho zástupce, který zajišťuje chod v nepřítomnosti ředitele. Dále jsou to pedagogové složení ze speciálních pedagogů a vychovatelů, kteří si doplňují kvalifikaci studiem odborných předmětů, učitelství a účastí se besed a školení.

Úkoly pedagogických pracovníků:

- Posílení úlohy učitele při tvorbě pozitivního sociálního klimatu.
- Intervence při vzniku sociálně patologických jevů.
- Spolupráce s výchovným poradce a speciálním pedagogem.
- Třídnické hodiny a rozhovory se žáky.
- Individuální přístup.³⁵

9.2 PRACOVNÍ AKTIVITY

Odsouzený je zařazen do práce rozhodnutím ředitele na základě odborných znalostí. Ředitel je oprávněn rozhodovat o pracovní době odsouzených, případně jim nařídí přesčas. Odsouzení jsou rozděleni do pracovních skupin. Před zařazením do práce musí být odsouzený seznámen se svými právy, povinnostmi, předpisy bezpečnosti, ochrany zdraví a protipožárními předpisy. Před nástupem na pracoviště bývá prováděna pracovnělékařská prohlídka. Odsouzený musí být zaškolen k výkonu práce nebo musí podstoupit odborné školení. Dohled na pracovní činnosti odsouzených vykonává určený zaměstnanec vězeňské služby. Jednou měsíčně se konají porady, kde probírá organizace práce a řešení pracovních úkolů.

³⁵ *Střední odborné učiliště Vlnáři* [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <http://www.souvin.cz/>

Povinnost pracovat se nevztahuje na:

- Odsouzeného staršího 65 let.
- Poživatele individuálního důchodu pro invaliditu třetího stupně.
- Odsouzeného se zdravotním vztahem, který neumožňuje ho pracovním zařadit.
- Odsouzeného dočasně pracovním neschopného.

Odmítnutí práce je závažným porušením povinností odsouzeného a zpravidla je za to uložen kázeňský trest. Odsouzený, který není pracovním zařazen, vykonává činnosti směřující k minimalizaci rizik. Tyto aktivity jsou v programu zacházení.

Pracovní aktivity vedou odsouzené k získání pracovních návyků. Dalším velkým významem je finanční stránka. Z výplaty odsouzeného se hradí náklady spojené s výkonem trestu, výživné a další pohledávky. Pracovní odměna se odsouzenému rozděluje na úložné, které dostane odsouzený po propuštění a použije ho na cestu domů a na prvních pár dní. Poté má odsouzený kapesné, za které si může nakupovat potraviny, tabák, kávu a věci osobní potřeby ve vězeňské kantýně, nebo z něj může podporovat rodinu. Toto kapesné může být navyšováno nebo snižováno v závislosti na kázni odsouzeného. Hlavní pracoviště se nacházejí v prostorách věznice, kde odsouzení udržují běžný každodenní chod věznice. Odsouzení pracují v kuchyni, ve skladu, jako instalatéri a zedníci, za tuto práci je platí věznice. V areálu věznice se také nachází pracoviště dřevovýroby, autodílna dílna na výrobu volantů, balení drogistického a potravinového zboží a dalších drobné ruční práce. Nestřežené pracoviště a volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů jsou další možnosti zaměstnávání odsouzených. Odsouzené zaměstnávají i různé soukromé firmy a společnosti. Zejména se jedná o zavádění a česání chmele, česání ovoce, rekultivační práce a sběr brambor. Při rozhodování o zařazení odsouzeného na nestřežené pracoviště se nahlíží na chování projevy ve výkonu trestu, komplexní zprávě, plnění programu zacházení, sociálnímu zázemí a charakteru spáchané trestné činnosti. Žádost o zařazení na nestřežené pracoviště nebo možnost volného pohybu předkládá vychovatel odsouzeného. K návrhu se vyjadřuje odborná komise a poté i ředitel věznice.

Věznice Nové Sedlo nabízí tyto pracovní aktivity:

- Pracovní zařazení na vnitřním pracovišti podle doporučení odborné komise.
- Práci ve prospěch věznice.
- Pracovní terapii.
- Práci v dílnách.
- Zahradnický kroužek.³⁶

Norské fondy

Cílem tohoto projektu bylo vybudovat centrum teoretické a praktické přípravy v oboru dřevovýroby a údržby veřejné zeleně. Projekt pomáhá s úspěšnějším návratem odsouzených do společnosti a tím vede ke snížení recidivy.³⁷

9.3 SPECIÁLNĚ VÝCHOVNÉ AKTIVITY

Speciálně-výchovné aktivity programu je sociální a speciální pedagogické, psychologické a terapeutické působení, které je vedeno zaměstnanci s potřebným vzděláním. Věznice je povinna využívat co nejširší škálu metod, forem a prostředků k dosažení nejlepšího výsledku.

Jsou zaměřené zejména na:

- Oblasti příčin a důsledku páchaní trestné činnosti.
- Kriminogenní potřeby a rizika.
- Změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného.³⁸

³⁶ *Nabídka aktivit programu zacházení* [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/specializovana-oddeleni/nabidka-aktivit-programu-zachazeni/>

³⁷ *Zvýšení efektivity přípravy vězňů před propuštěním z věznice Nové Sedlo* [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.eeagrants.cz/cs/ukoncena-obdobi/ehp-a-norske-fondy-2009-2014/programy/norske-fondy-2009-2014/cz15-spoluprace-v-justici/cz-15-schvalene-projekty/zvyseni-efektiviti-pripravy-veznu-pred-p-1396>

³⁸ ČESKO. § 36 odst. 5 vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. [online]. [cit. 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345#p36-5>

Věznice Nové Sedlo nabízí tyto speciálně výchovné aktivity:

- Poradnu drogové prevence.
- Sociálně právní dovednosti a poradenství.
- Individuální psychoterapie.
- Protidrogovou osvětu
- Sociálně pedagogické poradenství.³⁹
- Psychosociální poradenství.
- Program 3Z – zastav se, zamysli se, změn se
- Relaxace hudbou.

Nejvíce využívané aktivity je sociálně právní poradenství. Tuto aktivitu poskytuje odsouzeným sociální pracovníci. V podmínkách věznice je sociálně právní poradenství zaměřeno na metodickou a odbornou pomoc odsouzeným při řešení jejich sociálních problémů. Zejména se jedná o hledání zaměstnání a ubytování, kontakt s obecnými úřady, úřadem práce, církví a azylovými domy. Odsouzený si také zajišťuje platné osobní doklady, nacvičuje právní dovednosti a učí se vypořádávat s problémy vzniklými pobytem ve výkonu trestu. Sociálně právní poradenství také směřuje ke spolupráci se sociálními kurátory, kteří s odsouzeným pracují po výkonu trestu a snaží se o znovu navázání styku s rodinou nebo pomáhají s hledáním ubytování a práce.

Sociální práce je hlavní součástí resocializačního procesu v péči o společensky nepřizpůsobivé občany. V této souvislosti se jedná o odsouzené.⁴⁰ Sociální práce má ve vězení psychohygienický efekt. Obtížné psychosociální situace, kdy se odsouzení dostávají v mimo vězeňském prostředí, se v podmínkách výkonu trestu

³⁹ *Nabídka aktivit programu zacházení* [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/specializovana-oddeleni/nabidka-aktivit-programu-zachazeni/>

⁴⁰ NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V., *Sociální práce její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-483-5. s. 123

vyhrocují, a proto je nutná kvalifikovaná intervence.⁴¹ Úzce spojené se speciálně výchovnými aktivitami je duchovní a charitativní péče, která byla obnovena ve věznicích v roce 1994. Vězeňská služba České republiky podepsala dohodu o poskytování duchovní péče s předsedou biskupské konfederace. Sdružení vězeňské duchovní péče přijímá kvalifikované duchovní i laiky, kteří se souhlasem ředitele věznice stýkají s odsouzenými. Náboženskou výchovu mohou ve věznicích vykonávat zástupci všech církví registrovaných v České republice. Tato výchova je tradiční součástí metod zacházení s vězni. Duchovní mají zkušenosti s jednáním s odsouzenými.⁴²

9.4 VOLNOČASOVÉ A ZÁJMOVÉ AKTIVITY

Do zájmových aktivit programu zacházení patří individuální a skupinové zájmové činnosti, které organizují a vedou kvalifikovaní zaměstnanci. Tyto aktivity rozvíjejí schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených.⁴³ Hlavním cílem volnočasových aktivit je naučit odsouzené trávit volný čas smysluplně, což může v budoucnosti na svobodě podstatně potlačit jejich patologický životní styl. Zájmové aktivity v prostředí věznice vyplňují odsouzeným volný čas během dne. Činnosti jsou zaměřené na rozvoj osobnosti, udržení psychické i fyzické kondice a samozřejmě pomáhají vytvořit kulturní návyky.⁴⁴

Volnočasové aktivity mají tyto cíle:

- Předcházet konfliktům.
- U pracovně zařazených plní funkci psychohygieny.
- U pracovně nezařazených pomáhají uvolnit přebytečnou energii.

⁴¹ HÁLA, J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5. s. 159

⁴² BAJCURA, L., *Práva vězně*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-555-6. s. 160

⁴³ ČESKO. § 36 odst. 6 vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. [online]. [cit. 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345#p36-6>

⁴⁴ MEZNÍK, J., *Základy penologie*. Brno: Masarykova universita, 1995. ISBN 80-210-1248-X. s. 48

- Přinášet pozitivní náladu a odreagování od nepříjemné životní situace.⁴⁵

Zájmové aktivity přináší odsouzeným uspokojování potřeb. Jako je potřeba poznávání, seberealizace, příslušnost k sociální skupině, potřeba sociálních kontaktů a potřeba pohybu. Zájmy se utváří v průběhu života a velmi ho ovlivňují. V průběhu vykonávání zájmové aktivity lze objevovat schopnosti odsouzeného a dále je rozvíjet. Úspěch při aktivitě je velkou motivací pro další úsilí. Zájmové činnosti také poskytují možnost k neformálnímu vzdělávání a tím podporují rozvoj osobnosti a dalších složek osobnosti. Nepodcenitelným kladem je poskytování zábavy, odpočinku a relaxace.⁴⁶

Věznice Nové Sedlo nabízí tyto volnočasové a zájmové aktivity:

- Sportovní činnosti.
- Zájmové kroužky.
- Svět a příroda.
- Historie světových válek.
- Rozvoj myšlení.
- Stolní tenis.
- Kroužek stolních her.
- Kondiční cvičení.
- Hudební kroužek.⁴⁷
- Základy zdravé výživy.
- Čtenářský kroužek.
- Diskuzní kroužek.

⁴⁵ HÁLA, J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5. s. 142

⁴⁶ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*. Praha: Karlova universita, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6. s. 66-67.

⁴⁷ *Nabídka aktivit programu zacházení* [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/specializovana-oddeleni/nabidka-aktivit-programu-zachazeni/>

9.5 OBLAST UTVÁŘENÍ VNĚJŠÍCH VZTAHŮ

Tato aktivita slouží k udržení, navázání nebo znovunavázání vazeb mezi odsouzeným a jeho blízkými. Věznice se snaží podpořit co nejčastější kontakt odsouzených a osob z jeho sociálního zázemí. Pozitivní sociální vazby snižují riziko páchání trestně činnosti v budoucím životě odsouzených.

Korespondence

Odsouzení mohou přijímat a odesílat korespondenci písemnou formou. Vychovatelé pověřeni ředitelem věznice mohou korespondenci, jak přichází, tak odesílanou kontrolovat bez souhlasu odsouzeného v souladu se zákonem. Na přístupném místě je zřízena uzamykatelná schránka, kam mohou odsouzení vhazovat korespondenci, pokud jí neodevzdají přímo vychovateli. Schránka se vybírá každý pracovní den. Dopisy, které nejsou vyhodnoceny jako páchání nebo příprava na trestnou činnost musí být odeslány nejpozději následující pracovní den. Přichází korespondence je po zkontrolování předána odsouzenému týž den, kdy byla přijata. Správa věznice eviduje veškerou korespondenci. Odsouzení si veškerou korespondenci mohou ponechat u sebe. Pokud odsouzený nemá dostatek úložného prostoru, věznice má povinnost na jeho žádost veškerou korespondenci uschovat.⁴⁸ Podle četnosti a intenzity korespondence lze posoudit, jestli má odsouzený dostatečné sociální zázemí. Korespondence také je jedním z mála způsobů, jak uspokojit důležitou lidskou potřebu, být informovaný. Rodina a přátelé píšou, co se venku děje, jaké jsou novinky v rodině a samozřejmě se zajímají o život odsouzeného ve vězení.⁴⁹

⁴⁸ ČESKO. fragment #f1994582 vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. [online]. [cit. 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345#f1994582>

⁴⁹ BAJCURA.L., *Práva vězně*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-555-6. s. 76-77

Balík

Odsouzený má právo dostat jednou za dva týdny balík s potravinami a věcmi osobní potřeby do hmotnosti pěti kilogramů. Blízké osoby balík buď pošlou poštou nebo donesou osobně na návštěvu. Poté balík kontroluje pověřený pracovník. Balík smí obsahovat: dopisní papír, obálky, poštovní známky, fotografie, radia a televize na baterie, baterie, noviny a časopisy, hygienické potřeby, společenské hry, potraviny nepodléhající zkáze, čaj, káva, cigarety a tabák v původních obalech.⁵⁰

Užívání telefonu

Vychovatel pověřený ředitelem věznice je povinen před telefonátem zkontrolovat správnost údajů. Kontrola obsahu telefonátů odsouzených se provádí pomocí záznamů. Pokud je zjištěno, že obsahem hovoru je páchání nebo příprava na trestnou činnost, záznam se předá orgánu činnému v trestním řízení. Záznamy, které se týkají rozhovorů odsouzených s jejich obhájci, se musí zničit a jejich obsah se nesmí dále používat.⁵¹

Návštěvy

Návštěvy jsou realizovány zejména ve dnech pracovního volna. Zaměstnanec věznice před návštěvou poučí odsouzené i návštěvníky o pravidlech chování a o oprávnění návštěvu předčasně ukončit, pokud nejsou pravidla dodržována. Vstup osobám starším patnácti let je povolen po předložení platného průkazu totožnosti. Před i po dokončení návštěvy se u odsouzeného provádí osobní prohlídka. Pro návštěvníky se zřizuje čekárna, kde jsou k nahlédnutí veškeré dokumenty, vyhlášky a zákony týkající se výkonu trestu. Veškeré návštěvy se evidují. V případě naléhavých rodinných nebo osobních důvodů může ředitel nebo pověřený pracovník povolit návštěvu i mimo vyhrazené návštěvní hodiny. Nevyčerpané návštěvní hodiny se převádí do následujícího

⁵⁰ BAJCURA.L., *Práva vězně*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-555-6. s. 79-80

⁵¹ ČESKO. fragment #f1994601 vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. [online]. [cit. 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345#f1994601>

měsíce.⁵² Jako motivační prostředky se využívají kázeňské odměny, které mohou dobu návštěvy prodloužit až na pět hodin měsíčně. Největší odměnou pro odsouzené je opuštění věznice až na dvacet čtyři hodin v souvislosti s návštěvou. Takovouto výsadu si zaslouží odsouzení, kteří poctivě a pečlivě plní své povinnosti. Opuštění věznice se postupně stupňuje, nejdříve může odsouzený odejít maximálně na tři hodiny. Odsouzeného musí vyzvednout některá z blízkých osob nebo duchovní.

Formou kázeňské odměny je také přerušování výkonu trestu až na dvacet dní v průběhu roku. Jen za podmínky že odsouzený řádně plní program zacházení. Také se nahlíží na jeho osobnostní předpoklady a charakter trestné činnosti, kterou spáchal. V případě vážných rodinných důvodů jako je nemoc nebo úmrtí, může být odsouzenému povoleno přerušit výkon trestu až na deset dní během roku.

⁵² ČESKO. fragment #f1994610 vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. [online]. [cit. 7. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345#f1994610>

PRAKTICKÁ ČÁST

10 VÝZKUMNÉ METODY

Výzkum je jedním z nástrojů vědy. Jedná se o poznávací proces, který vychází ze systému poznatků.⁵³

10.1 POZOROVÁNÍ

Pozorování může probíhat bez přímého mezi pozorovatelem a pozorovaným, ale pozorovatel se může i přímo účastnit. Výhodou této metody je, že nezávisí na ochotě respondenta. Nevýhodou pozorování je časová náročnost. Strukturované nezúčastněné pozorování se využívá například při zkoumání chování návštěvníků galerii. Pozorovatel si klade otázky. Kolik času zde návštěvníci tráví atd. Při strukturovaném zúčastněném pozorování se pozorovatel vžívá do role například hosta restaurace. Pozorovaný nesmí nabýt dojmu, že je středem pozorování, aby to neovlivnilo výsledky zkoumání.⁵⁴

10.2 ROZHOVOR

Společně s pozorováním je rozhovor nejdůležitější metodou sbírání dat. Při rozhovoru se sledují nejen odpovědi, ale i názory a postoje respondenta. Tazatel by měl být citlivý, empatický a disciplinovaný. Před samotným rozhovor si tazatel musí vymezit časový harmonogram typ a formu otázek a kolik rozhovorů bude realizovat. V rozhovoru se rozlišují základní otázky:

- Otázky na zkušenosti a chování.
- Otázky na názory.
- Otázky na pocity.
- Otázky na znalosti.

⁵³ LINDEROVÁ. I., SCHOLZ. P., MUNDECH. M., *Úvod do metodiky výzkumu*. 1. vyd. Jihlava: Vysoká škola polytechnická, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7. s. 6

⁵⁴ LINDEROVÁ. I., SCHOLZ. P., MUNDECH. M., *Úvod do metodiky výzkumu*. 1. vyd. Jihlava: Vysoká škola polytechnická, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7. s.48

- Otázky na vnímání.⁵⁵

⁵⁵ LINDEROVÁ. I., SCHOLZ. P., MUNDECH. M., *Úvod do metodiky výzkumu*. 1. vyd. Jihlava: Vysoká škola polytechnická, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7. s. 60-61

11 POZOROVÁNÍ VE SPECIALIZOVÁNEM ODDĚLENÍ

Denní harmonogram

Ve všední dny odsouzení vstávají ve čtvrt na šest ráno. Poté mají do půl šesté čas na ustlání lůžek a úklid osobních věcí. Ranní hygiena se vykonává do šesté hodiny. V šest hodin a deset minut přichází dozorce a kontroluje početní stav na oddílu. Po kontrole početního stavu odsouzení uklízí přidělené prostory. Snídaně je připravená v šest hodin a padesát pět minut. Když odsouzení posnídají dostanou možnost nakoupit si ve vězeňské kantýně. Odsouzení, kteří mají finanční prostředky, nejčastěji nakupují cigarety, tabák, kávu, známky a hygienické potřeby. V sudém týdnu každé pondělí odsouzení z oddílu L1, L2, a L3 odcházejí do skladu na výměnu prádla. Od půl deváté do dvanácti hodin je čas vyhrazený pro aktivity z programu zacházení. Odsouzení obědvají po dvanácté hodině. Výdej civilních sportovních oděvů, potřeb, rádií atd. probíhá od jedné do třetí hodiny. Odsouzení mají právo na řešení úředních záležitostí, proto je vyhrazený čas od půldruhé do dvou. Výdej balíků, které odsouzeným posílají rodiny a blízké osoby, probíhá do třetí hodiny. Oddíly L1, L2 a L3 mají vycházky v čase mezi třetí a čtvrtou hodinou. Večeře se vydává okolo páté hodiny. Po jídle mají odsouzení osobní volno, kdy telefonují, píšou dopisy a vypracovávají úkoly, které náleží pro danou fázi. V půl deváté je čas na osobní hygienu. Po deváté hodině musí být odsouzení převlečení do pyžam. Sledování televize je odstupňováno podle vnitřní diferenciaci. V první skupině mohou odsouzení sledovat televizi do půlnoci, ve druhé skupině do jedenácti hodin a poslední „nejhorší“ jen do deseti hodin. Vnitřní diferenciaci je velkou motivací pro odsouzené. Pokud řádně plní program a nemají žádné kázeňské prohřešky, mohou odsouzení čerpat výhody spojené s jejich zařazením.

O víkendech a dnech pracovního volna je denní harmonogram stejný až na pár detailů. Ve volné dny mají odsouzení více osobního volna a nevydávají se balíky.

Týdenní rozpis aktivit oddíl L1

Ranní komunita se koná od půl osmé každý den. Odsouzení pod vedením speciálního pedagoga probírají přestupy do dalších fází, probíhá sebereflexe a reflexe celé komunity. Odsouzení, kteří mají funkci popisují, jak se daří plnění a upozorňují

další odsouzené na dodržování pravidel. Pověřený odsouzený dělá zápis ranní komunity.

Pondělní aktivity

První skupina odsouzených odchází v osm hodin na terapeutickou skupinu, kde se probírá nežádoucí chování. Terapeut se zaměřuje na pozitivní myšlení odsouzených jak ve vztahu k sobě samému, tak k ostatním členům komunity. Také se řeší vzniklé konflikty a navrhuje se možné varianty řešení, aby se odsouzení naučili, jak podobné problémy řešit v běžném životě. Ve stejnou dobu dochází druhá skupina na pracovní terapii. Pod dohledem vychovatele odsouzení pracují na vězeňské zahradě. Přípravují záhonky na sadbu. Altánek se chystá na častější používání v nastávajícím teplém počasí. Okrasné rostliny se zbavují zimní ochrany. Od jedné hodiny jdou vybraní odsouzení na pracovní terapii, která je vedena v keramické dílně. Odsouzení z 2. fáze vyrábí hrníčky pro blízké osoby. Zbytek odsouzených s vychovatelem odchází do tělocvičny. Dnes se mezi sebou odsouzení domluvili, že uspořádají fotbalový zápas. Od čtvrt na čtyři mají odsouzení přístup do knihovny. Nejčastější vypůjčené knihy se týkají úkolů, které musí odsouzení plnit v rámci programu zacházení. Samozřejmě si menší skupina odsouzených půjčuje i tituly pro zkrácení dlouhé chvíle. Večer odsouzení sledovali dokument o zvířatech. Do postelí odcházejí podle večerky určené jejich diferenciační skupinou.

Úterní aktivity

Po ranní komunitě část odsouzených s vychovatelem v rámci výtvarné činnosti vyrábí plakáty a výzdobu do pokojů podle vlastních přání. Zbylí odsouzení odchází na pracovní terapii do krejčovské dílny. V rámci naplánovaného programu odsouzení zpravují povlečení pro zbytek věznice. Dopoledne se před začátkem oběda vystřídají některé skupiny na interakčním výcviku. Odsouzení pracují na svém hodnotovém žebříčku, nacvičují chování v různých situacích. Hlavním cílem tohoto výcviku je uvědomění si svého „JÁ“. Odsouzení se učí klást si přiměřené cíle vedoucí k nápravě jejich osobnostního nastavení. Pokud mají pocit, že se jim v něčem daří či naopak nedaří, komunita jim nabídne rady z vlastních zkušeností. Po obědě se odsouzení rozdělí na dvě skupiny jedna se věnuje prevenci relapsu, kde rozebírají situace, které

mohou po propuštění nastat a vypracovávají plán, jak se zachovají. Druhá skupina má kondiční cvičení.

Středeční aktivity

V krejčovské dílně se pokračuje v opravách povlečení. Někteří odsouzení se zašívají běžné oblečení. Druhá skupina odsouzených se ve společenské místnosti účastní terapeutické skupiny. Dnešní sezení je biografické. Jeden z odsouzených prezentuje svůj životopis. Ostatní odsouzení mu dávají zpětnou vazbu k zásadním životním situacím. Poslední skupina odsouzených má v kuchyňce základy zdravé výživy. Tento týden je na programu příprava luštěnin, jejich skladování a základní výživové informace. Po obědě se koná právní minimum. Odsouzení se učí vyplnit úřední dokumenty. Po večeři je v plánu sledovat akční film.

Čtvrteční aktivity

V pořadí druhá skupina má svůj interakční výcvik. Vychovatel připravil modelové situace, které odsouzení vzájemně přehrávají a nabízejí řešení nastalých konfliktů. Po domluvě odsouzených část odchází na hřiště hrát basketbal a druhá část se odebrala s vychovatelem na zápas ve stolním tenise. V rámci odpočinku po obědě odsouzení dodělávají výzdobu pokojů. Hlavními tématy většinou bývá sport a životní vzory, ke kterým odsouzení vzhlíží. Ve zbytku dne jsou zájmové kroužky český jazyk určený k rozvoji gramotnosti, mediální výchova a hodina výpočetní techniky. Před večeří je prostor pro návštěvu knihovny.

Páteční aktivity

Volná tribuna se koná vždy v pátek. Odsouzení hodnotí uplynulý týden, co zvládli a na čem musí ještě zapracovat. Terapeut na volnou tribunu přináší bodové ohodnocení jednotlivých odsouzených. Po volné tribuně se odsouzení rozdělí na sportovní aktivity. Po večeři před sledováním televize mají odsouzení možnost se ostříhat.

Sobotní aktivity

Hlavní náplní dne je generální úklid.

11.1 ROZHOVOR ODOUZENÝ A

1. Kolik Vám je let?

Bylo mi třicet pět let.

2. Kolikátý vykonáváte trest?

Druhý.

3. Celková doba, kterou jste strávil ve vězení?

Budou to tři roky.

4. Jaké drogy jste užíval a od kolika let?

Od sedmnácti let jsem užíval marihuanu a od dvaceti dvou let jsem užíval pervitin. Celková doba užívání byla deset let. Občas jsem to prokládal alkoholem.

5. Jaká byla Vaše standardní denní dávka?

Abych mohl fungovat, denně jsem si musel vzít půl gramu pervitinu.

6. Jakým způsobem jste užíval?

Jen šňupáním, z injekčních stříkaček mám strach.

7. Za co jste ve vězení?

Byly to hlavně přečiny. Opakované řízení bez řidičského oprávnění a kamarádi mě podvedli a zatáhli do distribuce drog.

8. Jaké důvody Vás vedli k užívání drog?

Vlastnil jsem dvě firmy. Bylo hodně zakázek a zákazníci byli nároční. Nejjednodušší cestou bylo začít užívat pervitin, abych měl dostatek energie a mohl vše zvládat. Postupem času se to začalo zhoršovat. Jedna firma zkrachovala a autoservis převzal otec.

9. V kolika letech jste začal páchat trestnou činnost?

Bylo to v roce 2013. Kvůli drogám mi sebrali řidičské oprávnění, ale já jsem potřeboval kvůli podnikání dál jezdit autem. Celkově mě policie chytila desetkrát.

10. Jaké důvody Vás vedly k využití programu ve specializovaném oddělení?

V roce 2017 jsem byl ve výkonu trestu. Po propuštění jsem zkusil přestat sám, ale nepodařilo se. Když jsem nastoupil současný trest do vězení v Ostrově, dostala se ke mě informace o tomto programu. Zkusil jsem se přihlásit a našťestí to vyšlo.

11. Jaké má program výhody?

Jsou tu aktivity, které odvádí pozornost od nekalých myšlenek. Program je vypracovaný přesně na míru. Velkou výhodou je možnost pracovat na zahradě, využívat kuchyňku.

12. Jaké se týkají konkrétně Vás?

Pro mě je nejdůležitější dvouúžkový pokoj. Možnost využít rekvalifikační kurz, také chodím na kroužek německého jazyka.

13. Jak jste dlouho v programu?

V programu jsem dnes 363 dní.

14. Jak na Vás působily jednotlivé fáze a v jaké se nacházíte v současnosti?

Nyní se nacházím v poslední fázi. Jsem „Hotovec“. Nejtěžší fáze pro mě byla první. Velmi obtížné bylo začlenit se a naučit se pravidla komunity. Poté v dalších fázích musíte psát různé práce jako je životopis. Nejdřív jsem si myslel, že to bude náročné, ale psaní šlo samo a člověk si hodně uvědomí, když si to rekapituluje a píše.

15. Co jste od programu očekával?

Očekával jsem tvrdé zacházení a přísná pravidla.

16. Co se naplnilo?

Z toho, co jsem čekal, se naštěstí nic nevyplnilo. Pravidla jsou přísná, ale férová. Vychovatelé i celý tým mi velmi pomohl, uvědomit si hodně věcí.

17. Výhody a nevýhody specializovaného oddělení?

Nevýhodu je, že nemůžu chodit do práce. Výhody jsou v počtu spoluvězňů a celkovém vybavení. Samozřejmě hlavní výhodou je, že výkon trestu nemusím platit.

18. Výhody a nevýhody standardního oddělení?

Na standardním oddělení je až 160 lidí, takže žádné soukromí, velké konflikty mezi odsouzenými, dostupnost zakázaných předmětů a látek. Výhodou je pracovní zařazení.

19. Jaké máte plány po ukončení programu?

Mám domluvený pobyt v komunitě na ranči u Prahy. Potom bych se rád vrátil k rodičům na venkov a našel si ženu.

20. Jaké máte pocity z relapsu?

Relaps se samozřejmě celoživotní strašák. Rozhodně se budu vyhýbat rizikovému prostředí a lidem z minulosti.

11.2 ROZHOVOR O DOSUZENÝ B

1. Kolik Vám je let?

Je mi třicet tři let.

2. Kolikátý máte trest?

Druhý.

3. Celková doba, kterou jste strávil ve vězení?

Celkem dva a půl roku

4. Jaké drogy jste užíval a od kolika let?

Ve třinácti letech jsem poprvé ochutnal pervitin. Od čtrnácti let jsem pravidelně užíval pomocí injekční stříkačky. Současně jsem kouřil marihuanu. Celkově jsem užíval drogy třináct let, pak jsem měl po prvním trestu tři roky pauzu a byl čistý. Poté mě přítelkyně opustila týden před svatbou a opět jsem do toho spadl. Několik měsíců jsem užíval velké dávky. Začal jsem páchat trestnou činnost a dostal se znovu do vězení.

5. Jaká byla Vaše standardní denní dávka?

Míchal jsem si speedball, dva a půl gramu pervitinu a gramy heroinu.

6. Jakým způsobem jste užíval?

Nejčastěji žílou.

7. Za co jste ve vězení?

Maření soudního rozhodnutí a řízení při zákazu.

8. Jaké důvody Vás vedli k užívání drog?

Hlavním důvodem byla zvědavost. Otec mého nejlepšího kamaráda vařil pervitin. Jednou jsem byl u nich doma a byl tam cítit nepříjemný chemický zápach. Zeptal jsem se ho, co to je. Poté, co jeho rodiče odešli, vzal mě na půdu, kde jeho otec sušil dvě kila pervitinu. Tak jsme to zkusili.

9. V kolika letech jste začal páchat trestnou činnost.

Na přelomu 17 a 18 let po smrti otce. Začal jsem krást, abych měl na drogy, protože kamarádova otce zavřeli a skončil nám snadný přístup k pervitinu.

10. Jaké důvody Vás vedli k využití programu ve specializovaném oddělení?

Hlavním důvodem byla možnost častého sprchování a také už jsem na tomto oddělení byl při prvním výkonu trestu. Takže jsem se vrátil, protože poprvé to pomohlo, i když jsem pak měl relaps.

11. Jaké má program výhody?

Nemuset platit pobyt ve vězení, klid, možnost na sobě pracovat, málo lidí na oddělení a nekonfliktní prostředí.

12. Jaké se týkají konkrétně Vás?

Využívám všech výhod v plné míře.

13. Jak jste dlouho v programu?

Začínám šestý měsíc. Celkově jsem v programu i s prvním pobytem osmnáct měsíců. V minulosti zde byl velký průtok odsouzených. Dnes je to klidnější a je tu i menší počet odsouzených, dříve bylo třicet dva nyní dvacet.

14. Jak na Vás působily jednotlivé fáze a v jaké se nacházíte v současnosti?

Nacházím se na začátku 3. fáze. Nejhorší je být „Hotovec“, je to velká zodpovědnost a strach z to, co bude po ukončení programu.

15. Co jste od programu očekával?

Neměl jsem žádná očekávání.

16. Co se naplnilo?

Jsem rád za dobré složení komunitní skupiny

17. Výhody a nevýhody specializovaného oddělení?

Po několika měsících, kdy jste neustále s 20 lidmi, začnete trpět na ponorku. Plusem je neplacení pobytu.

18. Výhody a nevýhody standardního oddělení?

Na standardu je těžké, že když nepracujete, nic nemáte. Sprchujete se jen 1x týdně ve 12 lidech. Na druhou stranu mě nikdo neřešil.

19. Jaké máte plány po ukončení programu?

Rozhodně nastoupím do další komunity a budu se snažit lépe se připravit na krizové situace. Také chci vyřešit finanční situaci a doplatit dluhy.

20. Jaké máte pocity z relapsu?

Pevně doufám, že už se to nebude opakovat, protože se na to připravím.

12 POZOROVÁNÍ VE STANDARDNÍM ODDĚLENÍ

Na standardním oddělení je hlavní rozdíl v denní programu u pracovně zařazených a u nepracujících.

Pracovně zařazení

Pracující mimo věznic chodí na ranní, odpolední i noční směny. Ranní směna vstává ve čtyři hodiny. Do práce odchází v pět a vrací se tři odpoledne. Poté mají odsouzení čas na koupání, nákupy, výměnu prádla, osobní volno a vycházky. Odpolední směna má budíček v osm hodin ráno. Před nástupem do zaměstnání vězni nakupují, chodí na vycházky a vyměnit si prádlo. Poté v jednu hodinu odcházejí odsouzení do zaměstnání a vrací se v jedenáct večer. Noční směna se vrací v sedm hodin ráno. Odsouzení se nasnídají, vykoupou a od osmi do čtyř odpoledne spí. Poté mají osobní volno, vycházky, nákupy a výměnu prádla. Nástup do zaměstnání je v devět hodin večer.

Odsouzení pracující v areálu věznice při odpolední směně vstávají ve třičtvrtě na sedm, poté mají do sedmi hodin čas na ranní hygienu. Poté odcházejí na snídani. Od osmi do deseti plní aktivity z programu zacházení. Od desíti do jedenácti hodin mají odsouzení osobní volno. Oběd se vydává v jedenáct hodin a po něm následuje osobní volno do dvou. Ve čtvrt na tři odsouzení nastupují do zaměstnání, které končí ve čtvrt na jedenáct. Po návratu na oddíl odsouzení provedou večerní hygienu a jdou sledovat televizi nebo spát. Odsouzení pracující na ranní směně mají budíček ve čtyři hodiny ráno. Po ranní hygieně a snídani nastupují ve třičtvrtě na pět do zaměstnání, kde jsou do tří hodin. Po zaměstnání mají osobní volno a vycházky. Poté jdou na večeři. Po večerní hygieně odsouzení sledují televizi nebo odcházejí spát.

Pracovně nezařazení

Vstávají v pět hodin a patnáct minut. Ustelou si postel, uklidí a odchází na snídani. Ve vyhrazené dny chodí na nákupy a vyměnit si prádlo. Doba obědů a večeří je určená rozpisem, aby se jednotlivé oddíly řádně vystřídalý. V průběhu dne mají odsouzení osobní volno a vycházky. Nepracující odsouzení chodí do sprchy dvakrát týdně.

Rozpis týdenních aktivit oddíl D1

Pondělní aktivity

Sportovní hry v tělocvičeně s vychovatelem. Odsouzení hráli líný tenis. Odpoledne proběhlo kondiční cvičení. Zaměření na horní část těla. Odsouzení, kteří nemají sportovní oblečení, šli do knihovny. Večer se v televizi sledoval pořad na ČT 24.

Úterní aktivity

Po snídani šli odsouzení na kondiční cvičení. Po obědě se pro odsouzené konal kroužek zeměpisu. Náplň hodiny byla Itálie. V televizi se opět sledoval pořad na ČT 24.

Středeční aktivity

Dopoledne se konaly sportovní hry mezi oddíly.

Čtvrteční aktivity

Od deseti hodin proběhlo kondiční cvičení. Pro zbytek odsouzených se zpřístupnila knihovna. Po obědě od jedné hodiny se konalo právní minimum zaměřené na orientaci a porozumění dopisům od soudu.

Páteční aktivity

Opět se konaly sportovní hry mezi oddíly. Po obědě knihovna a kondiční cvičení.

Sobotní a nedělní aktivity

Celý víkend vyplní generální úklid a osobní volno.

12.1 ROZHOVOR S ODSOUZENÝM C

1. Kolik Vám je let?

Je mi 30 let.

2. Kolikátý vykonáváte trest?

Pátý.

3. Jak jste dlouho ve současném výkonu trestu?

Devět měsíců a chybí mi dalších dvacet čtyři odsedět.

4. Celková doba, kterou jste strávil ve vězení?

Celkově je to osm let.

5. Jaké drogy jste užíval a od kolika let?

Ve třinácti letech jsem poprvé zkusil marihuanu. V šestnácti letech jsem začal s pervitinem. Celkově jsem užíval tři roky, pak jsem absolvoval odvykací program. Sedm let jsem byl čistý, později kvůli finanční problémům jsem začal s užíváním heroinu.

6. Jaká byla Vaše standardní denní dávka?

Denně jsem užíval jeden gramu pervitinu a poté půl gramu heroinu podle peněz.“

7. Jakým způsobem jste užíval?

Kouřil jsem a šňupal.

8. Za co jste ve vězení?

Hlavně krádeže za účel obstarání peněz na dávku. Vykrádal jsem auta a sklepy.

9. Jaké důvody Vás vedly k užívání drog?

V pubertě to byla převážně nuda a začlenění do party. V pozdějším věku to byla hlavně vypěstovaná závislost a útěk před realitou.

10. V kolika letech jste začal páchat trestnou činnost.

Začal jsem v šestnácti.

11. Jaké důvody Vás vedli k přihlášení na specializované oddělení?

Na nástupním oddělení jsem se dozvěděl o možnosti přihlásit se do specializovaného oddělení. Vzhledem k mému paragrafu jsem se přihlásil.“

12. Z jakého důvodu jste nebyl zařazen do programu?

Z nástupního oddělení jsem přišel na ubytovnu a zjistil jsem, že pro mě bude lepší, když půjdu do práce, protože si vyřeším finanční situaci a dluhy, takže jsem možnost nástupu odmítl“

13. Jakým způsobem se vypořádáváte se závislostí při pobytu ve standardním oddělení?

Prvotní abstinční příznaky jsem prožil ve vazební věznici a současně jsem nemal abstinční příznaky, ale občas se u mě vyskytuje bažení.

14. Jak dlouho a kde jste zaměstnán?

Pracuji již půl roku v zemědělské firmě.

15. Jaké aktivity absolvujete v rámci programu zacházení?

Vzhledem k mému pracovnímu zařazení na aktivity z programu nemám čas, takže o víkendu plním právní minimum a sportovní hry.

16. Jaké jsou vaše plány po dokončení výkonu trestu ve vztahu k Vaší závislosti?

Dozvěděl jsem se o možnosti přihlásit se na komunitní program na statek na Moravě. Během výkonu trestu si podám přihlášku a poté bych chtěl bydlet na venkově.

17. Jaké jsou klady a zápory standardního oddělení?

Plusem je pracovní zařazení možnost splácet dluhy a vydělat si na běžné věci které si mohu koupit v kantýně hlavně cigarety a kávu. Velký kolektiv a možnost dostat se k drogám. Také malá možnost pracovat se svou závislostí.

12.2 ROZHOVOR S ODSOUZENÝM D

1. Kolik Vám je let?

Dvacet devět let.

2. Kolikátý vykonáváte trest?

Druhý.

3. Jak jste dlouho v současném výkonu trestu?

Jedenáct měsíců.

4. Celková doba, kterou jste strávil ve vězení?

Tři a půl roku.

5. Jaké drogy jste užíval a od kolika let?

Experimentovat jsem začal okolo patnácti. Pravidelně jsem začal užívat pervitin od osmnácti let.

6. Jaká byla Vaše standardní denní dávka?

Denně jsem užíval jedna půl gramu pervitinu.

7. Jakým způsobem jste užíval?

Někdy injekčně, někdy jsem šňupal

8. Za co jste ve vězení?

Vykrádal jsem sklepy, řídil při zákazu a distribuce drog

9. Jaké důvody Vás vedly k užívání drog?

Experimentovat jsme začali s partou, poté jsem se seznámil s bývalou přítelkyní a ta už byla závislá, takže mě stáhla s sebou

10. V kolika letech jste začal páchat trestnou činnost.

Myslím, že kolo devatenáct let.

11. Jaké důvody Vás vedly k přihlášení na specializované oddělení?

Nemusel bych platit výkon trestu a méně lidí.

12. Z jakého důvodu jste nebyl zařazen do programu?

Protože mám žloutenku typu C a musím pravidelně užívat Interferon – 3x týdně

13. Jakým způsobem se vypořádáváte se závislostí při pobytu ve standardním oddělení?

Těžko, protože stále pociťuji touhu po droze.

14. Jak dlouho a kde jste zaměstnán?

Kvůli svému zdravotnímu stavu jsem nebyl pracovníčně zařazen.

15. Jaké aktivity absolvujete v rámci programu zacházení?

Pravidelně docházím na právnické minimum. Docházím na český jazyk a zeměpis. Také se věnuji individuální psychoterapii, protidrogové osvětě a docházím do poradny protidrogové prevence. Ze zájmových aktivit se věnuji historii světových válek, výtvarnému kroužku a kroužku stolních her.

16. Jaké jsou vaše plány po dokončení výkonu trestu ve vztahu k Vaší závislosti?

Rád bych dál pracoval se svojí závislostí a nastoupil do komunity.

17. Jaké jsou klady a zápory standardního oddělení?

Zápory jsou velký počet odsouzených na oddíle a méně časté sprchování. Klady žádné nevidím, protože nemohu být pracovně zařazen.

13 POROVNÁNÍ

Ve specializovaném oddělení je oproti standardnímu oddělení více propracovaný program zacházení. Odsouzení ze SpO mají více aktivit v průběhu dne, také mají mnohem větší možnost resocializace a zdravého začlenění do běžného života. Nejedná se jen o aktivity samotné jako spíše o speciálně výchovné postupy. Odsouzení v SpO dostávají nadstandardní psychologickou i terapeutickou péči. Konkrétně se jedná o interakční výcvik, sociálně právní poradenství a dovedností, prevence relapsu, terapeutická skupina, relaxace a autogenní trénink, biografická, dynamická a psychoterapeutická skupina. Ve standardním výkonu trestu je pár aktivit zaměřených na práci se sebou samým a některé jsou omezeny pro konkrétní odsouzené.

Program zacházení na standardním oddělení je o dost chudší. Hlavní rozdíl je mezi odsouzenými, kteří jsou pracovně zařazení a mezi nepracujícími. Pracovně zařazení odsouzení většinu dne tráví na pracovišti, proto jim výkon trestu rychleji utíká a samozřejmě si osvojí pracovní návyky. Předepsané aktivity tito odsouzení plní hlavně o víkendu. Pracovně nezařazení mají možnost navštěvovat pracovní terapii na zahradě nebo se věnovat rukodělným činnostem v dílnách, ale opět nejsou určeny pro všechny.

Finanční stránka je v obou zařízeních diametrálně odlišná. Odsouzení v SpO nemusí hradit výkon trestu a nemohou být pracovně zařazení, protože nemohou přijít do styku s jinými odsouzenými. Po finanční stránce se nejlépe mají odsouzení ze standardního oddělení. Tito odsouzení dostávají výplatu, ze které sice mají srážky v podobě výživného, srážky na úhradu nákladů výkonu trestu a na pohledávky mimo věznic. Oproti tomu nejhůře jsou na tom nepracující z toho stejného oddělení. Odsouzení buď nemohou být pracovně zařazení, nebo práci odmítnou. V tomto případě dostávají sociální kapesné na zaopatření nezbytných věcí ve výši 100 Kč měsíčně. I těmto odsouzeným se samozřejmě počítají náklady na výkon trestu ve výši 100 Kč denně.

Z pohledu materiálního vybavení je SpO na mnohem vyšší úrovni než standardní oddělení. Pokoje jsou po dvou, celý oddíl je pak maximálně pro třicet lidí. To jsou nesrovnatelné počty se standardním oddělením, kde je ubytovna až pro sto dvacet odsouzených. Umístění jsou na pokojích i po dvanácti osobách. Z čehož vyplývá, že

soukromí, klid a celkové životní podmínky jsou mnohem lepší na SpO. To je jedním z hlavních důvodů, proč se odsouzení chtějí dostat do SpO.

V rámci hygieny je také velký rozdíl. Nepracující odsouzení se koupou dvakrát týdně, pracující každý den po práci. Na SpO se odsouzení koupají častěji i přesto, že nepracují.

Rozhovory

Nejčastější věk odsouzených s těžkou závislostí je okolo třiceti let, přičemž jsou neméně ve druhém výkonu trestu. Celková doba ve vězení se nedostane pod dva roky.

Užívané drogy jsou zejména pervitin, heroin, v začátcích to je hlavně alkohol a marihuana, až na výjimky v tomto případě je to odsouzený B, který užíval již od útlého věku pervitin. Nejoblíbenější způsob užívání je šňupání, tedy užívání vdechnutím do nosu. Jen odsouzení B a D používali způsob injekčně, kdy se droga rozpustí a vstříkne obvykle do žil na ruce. Standardní denní dávky se pohybují okolo jedno až jednoho a půl gramu.

U otázek týkajících se začátku drogové a kriminální kariéry je patrné, že tito odsouzení začali ve velmi mladém věku. Často v tom hrálo roli rodinné zázemí, přátelé a partneři. Trestná činnost se u nich vždy pojila s potřebou získat dávku. Kupodivu je to nejčastěji řízení při zákazu, kdy často mladí lidé rozváží drogy za dávku a vykrádání sklepů.

Jak je patrné z rozhovorů odsouzení se na SpO snaží dostat hlavně kvůli odpuštění poplatků za výkon trestu, menšímu kolektivu a možnost častějšího sprchování. Až v druhé řadě stojí práce se závislostí. Proto se tolik odsouzených nedostane přes příjímáčí pohovory. Jak je vidět v rozhovoru s odsouzeným C, někteří se rozhodnou raději pro práci. Zatím co odsouzený D je v pasti, nemůže kvůli léku nastoupit na SpO a ani být pracovně zařazen.

Příjemným překvapením naopak byla odpověď ohledně návratu do běžného života. Jestliže odsouzení opravdu nastoupí na další léčbu, je mnohem větší pravděpodobnost, že se zvládnou začlenit do běžného života. V rozhovoru s odsouzenými D a C je vidět,

jak je obtížné pro člověka, který byl často mnoho let závislý, vypořádat se s tím sám a ještě v prostředí věznice. Logicky tedy přichází názor, že u odsouzených ze standardního oddělení je mnohem větší pravděpodobnost návratu k závislosti tedy i k trestné činnosti. I když v otázce, jaké mají plány odpověděli, že nastoupí do komunity, nemají s tímto životem žádné zkušenosti. Zatím co odsouzení z SpO jsou zvyklí na komunitní život sice upravený pro vězeňské prostředí. Nebude pro ně velká změna nastoupit do komunity v běžném životě.

Rozhovory jsou jen obohacením práce.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce důkladně popisuje život odsouzených ve Věznici Nové Sedlo. Cíl práce, tedy porovnání obou oddělení a jejich programy zacházení, byl splněn.

Specializovaná oddělení se snaží přiblížit komunitám v civilním životě. To je ovšem splnitelné jen do určité míry. Ve vězeňské komunitě je větší počet klientů, menší počet terapeutů a omezený počet a nabídka aktivit. Přesto je to nejlepší možnost pro odsouzené, kteří opravdu chtějí změnit svůj život. Jedná se o jejich první krok. V SpO se mohou naučit základní pravidla komunity, které jim pak usnadní následující přestup do civilní komunity. Nejdůležitější ovšem je osvojení běžných životních dovedností nutných pro práci, navazování vztahů a jejich udržení.

Standardní oddělení vypadá stejně, jako je prezentováno v televizi. Odsouzení žijí ve velkých skupinách na pokojích. Mají monotónní život. Pokud nepracují, většinou nemají žádné finanční zajištění, protože nemají rodinné zázemí, ze kterého by přišla podpora. Pracující odsouzení vedou mnohem lepší život než pracovní nezaražení odsouzení. Ovšem je řeč o těch, kteří pracovat nemohou ne o těch, kteří nechtějí.

Závěrem práce je tedy nutno zdůraznit obrovské rozdíly ve všech směrech na těchto dvou odděleních. Finanční stránka se liší v povinnosti hradit a nehradit náklady na výkon trestu a povinnosti pracovat. Materiální vybavení oddělení je podobné, ale velký rozdíl se v počtu odsouzených na oddíle i v pokojích.

Rozhovory byly velkým přínosem pro přiblížení se tomu, jakým způsobem vězni prožívají a vnímají svou minulost, současnost a zejména budoucnost. Také je zřejmé, že odsouzení hledají všemožné prostředky, jak si zlepšit pobyt ve vězení. Jedná se zejména o sprchování a větší soukromí. Je smutným, ale očekávatelným zjištěním, že práce na závislosti je až druhotná. Ti, kteří se dostanou na SpO, jsou prověřováni několika druhy rozhovorů a jsou vybíráni ti nejvhodnější, u kterých se nejedná čistě jen o účelové chování.

Možná doporučení pro zlepšení životních podmínek odsouzených spočívá ve větší práci s jejich problémy, konkrétně zde se závislostí na drogách. Program zacházení,

který je v SpO by měl být standardní přístup na všech odděleních. Kdyby se tento přístup využíval běžně, bylo by nutné zajistit dostatek odborných pracovníků a zajistit jejich práci adekvátně odměnit. V současné situaci jsou platy ve vězeňství na takové úrovni, že práce na nápravě je spíše dobrá vůle speciálních pedagogů, vychovatelů a terapeutů. Také není spravedlivé, že odsouzení pravidelně užívající léky nemohou být zařazeni na SpO. Odsouzený, který by opravdu chtěl pracovat se svým životem, ale musí pravidelně užívat medikaci, bohužel nikdy tuto šanci nedostane. Dalším podpůrným opatřením pro větší možnost resocializace je zmenšení počtu odsouzených na pokojích i oddílech. Čím větší počet, tím větší možnost pro prohlubování patologického chování.

Tato bakalářská práce možná rozdmýchá debaty mezi osobami, které mají názor, že vězení je trest a jsou pro tvrdé tresty bez speciálního zacházení a mezi osobami, které mají pohled na vězení, jako na pomocné zařízení, které má odsouzeným pomoci být plnohodnotnými občany. Resocializace, proces začlenění do běžné společnosti a změna dosavadního životního stylu je pro odsouzené, kteří takto žijí někdy i desítky let, je velmi složitý a náročný proces. Proto je potřeba jim podat pomocnou ruku, i když někteří lidé tento postoj odmítají, je to jediná možnost, jak snížit kriminalitu. Je známo, že rodina je základ státu, pokud se sníží počet rodin, které jsou nevhodnými vzory, sníží se počet odsouzených. I když matka nebo otec stráví část života ve vězení, neznamená to, že jejich děti dopadnou stejně, pokud rodiče dostanou adekvátní pomoc, budou se snažit své potomky vést správnou cestou a budou jím dobrými životními vzory. Výhodou pro ně také bude jejich znalost patologického prostředí a budou možná lépe u svých dětí rozpoznávat projevy jeho vlivu než rodiče, kteří se s tím nikdy nesetkali.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BAJCURA.L., *Práva vězně*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-555-6.

ČESKO. Věznice Nové Sedlo. *Manuál specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem a ostrahou* [online]. Zpracovatel Petr Nevšimal, Věznice Nové Sedlo, [cit. 28. 5. 2020].31 stran. Interní materiál

ČESKO. vyhláška č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

HÁLA, J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.

KALINA. R., *Terapeutické komunita*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2449-2.

KRATOCHVÍL. S., *Základy psychoterapie*. 5. vyd. Praha:Portál, 2006. ISBN80-7367-122-0.

LINDEROVÁ. I., SCHOLZ. P., MUNDECH. M., *Úvod do metodiky výzkumu*. 1. vyd. Jihlava: Vysoká škola polytechnická, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7.

MEZNÍK, J., KALVODOVÁ, V., *Základy penologie*. Brno: Masarykova universita, 1995. ISBN 80-210-1248-X.

NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.

NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V., *Sociální práce její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-483-5.

PÁVKOVÁ. J., *Pedagogika volného času*. Praha: Karlova universita, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PRAŠKO, J., *Poruchy osobnosti*. 3. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-737-X.

STIBUREK, M., *Drogy ze všech stran*. Praha: Filia, 1995. ISBN 80-901966-1-6.

Seznam použitých internetových zdrojů

SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO KOORDINACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY, *Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027* Praha: Úřad vlády České republiky [online]. [cit. 23. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogovalpolitika/strategie-a-plany/AP_2019_2021_final-s-ISBN.pdf

Zvýšení efektivity přípravy vězňů před propuštěním z věznice Nové Sedlo [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.eeagrants.cz/cs/ukoncena-obdobi/ehp-a-norske-fondy-2009-2014/programy/norske-fondy-2009-2014/cz15-spoluprace-v-justici/cz-15-schvalene-projekty/zvyseni-efektivity-pripravy-veznu-pred-p-1396>

Historie [online]. [cit. 30. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/informacni-servis/historie/>

Základní informace [online]. [cit. 30. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/o-nas/zakladni-informace/>

Specializovaná oddělení ve věznici [online]. [cit. 23. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/specializovana-oddeleni/specializovana-oddeleni/>

Nabídka aktivit programu zacházení [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/specializovana-oddeleni/nabidka-aktivit-programu-zachazeni/>

Střední odborné učiliště Vinařice [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <http://www.souvin.cz/>

VNITŘNÍ ŘÁD PRO ODOUZENÉ [online]. [cit. 29. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/wp-content/uploads/sites/18/2020/01/Vnitrn%C3%AD-%C5%99%C3%A1d.pdf>

SEZNAM ZKRATEK

BOZ – Bezpečnost a ochrana zdraví

ITP – Individuální terapeutický plán

SpO – Specializované oddělení

TK – Terapeutická komunita

TP – Terapeutické program

VS ČR – Vězeňská služba české republiky

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Markéta Mikulová

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: prezenční

Název práce: Porovnání výkonu trestu odsouzených ve specializovaném a standardním oddělení věznice Nové Sedlo

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh: 71

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 13

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Miloslav Jůzl Ph.D